

Local Geography and Teaching*

Galip ÖNER

Erciyes University, Kayseri-TURKEY

Article History

Submitted: 12.02.2018

Accepted: 10.05.2018

Published Online: 16.05.2018

Keywords

Local Geography
Teaching of Local Geography
Locality

DOI: 10.29129/inujgse.393951

Abstract

Local geography is a geographical approach that enables any confined area of the earth to be examined geographically from any angle or from any direction. Local geography teaching is the effective use of all the geographical elements that can be used in geography teaching located in the immediate vicinity or adjacent regions of the school where the students receive education. In other words, local geography teaching can also be called a teaching approach that facilitates the student's understanding the country he/she lives in as an individual and the world we live in, starting with the micro-geographical environment of him/her, allowing him/her to better understand the environment and the region he/she is in. As its name implies, local geography teaching is based on conveying an area's features separating it from other areas to the individuals through education and on enabling the individuals to learn the physical, human and economic factors of firstly their environment and region and then of the country and world in which we live. In addition, it aims to generalize their information, make them an inference by establishing different correlations and use what they have learned throughout their lives based on what individuals are learned. There is a limited number of studies/researches in national and international literature related to local geography. Regarding the teaching of local geography, it is determined that while there is no direct study in the national literature, again there is a limited number of studies in the international literature. For this reason, the aim of the study is to reveal the existence and importance of local geography teaching in the light of domestic and international literature related to local geography and its teaching. In accordance with this purpose, the concepts of local/locality, local geography and local geography teaching have been discussed and comments and suggestions have been made.

* This study was generated from the master's thesis titled as "Local Geography Teaching In Social Studies: Investigation Of Social Studies Teachers' Views" in Abant Izzet Baysal University Graduate School of Educational Sciences.

Yerel Coğrafya ve Öğretimi*

Galip ÖNER

Erciyes University, Kayseri-TURKEY

Makale Geçmişi

Geliş: 12.02.2018
Kabul: 10.05.2018
Online Yayın: 16.05.2018

Anahtar Sözcükler

Yerel Coğrafya
Yerel Coğrafya Öğretimi
Yerellik

DOI: 10.29129/inujgse.393951

Öz

Yerel coğrafya, yeryüzünün sınırlandırılmış herhangi bir alanının coğrafi olarak herhangi bir açıdan veya her yönden incelenmesini sağlayan bir coğrafya yaklaşımıdır. Yerel coğrafya öğretimi ise öğrencilerin öğrenim gördüğü okulun yakın çevresinde veya civar bölgesinde yer alan, coğrafya öğretiminde kullanılacak tüm coğrafi unsurların öğretimde etkin bir şekilde kullanılmasınıdır. Başka bir ifadeyle yerel coğrafya öğretimi, öğrencinin mikro coğrafi çevresinden başlayarak, bulunduğu çevreyi ve bölgeyi daha iyi anlamasına olanak sağlayan, birey olarak yer aldığı ülkeyi ve yaşadığımız dünyayı anlamasını kolaylaştıran bir öğretim yaklaşımı olarak da adlandırılabilir. Yerel coğrafya öğretimi adı üzerinde 'yerel' bir alanın onu diğer alanlardan ayıran özelliklerinin bireylere eğitim yoluyla aktarılmasını ve bireylerin öncelikle içinde yer aldığı çevrenin ve bölgenin daha sonra ise ülkenin ve yeryüzünün fiziki, beşeri ve ekonomik etmenlerini öğrenmesini temel almaktadır. Ayrıca bireylerin öğrendiklerinden hareketle bilgilerini genellemesini, farklı bağlantılar kurarak çıkarımlarda bulunmasını ve öğrendiklerini hayatları boyunca kullanmasını hedeflemektedir. Yerel coğrafyaya ilişkin ulusal ve uluslararası alanyazında sınırlı sayıda çalışma/araştırma bulunmaktadır. Yerel coğrafya öğretimine ilişkin ise ulusal alanyazında doğrudan bir çalışma bulunmazken, uluslararası alanyazında ise yine sınırlı sayıda çalışmanın yer aldığı belirlenmiştir. Bu nedenle çalışmanın amacı yerel coğrafya ve öğretimine ilişkin yurtiçi ve yurtdışı literatür ışığında yerel coğrafya öğretiminin varlığını ve önemini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda yerel/yerellik, yerel coğrafya ve yerel coğrafya öğretimi kavramları ele alınarak yorum ve önerilerde bulunulmuştur.

* Bu araştırma Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanan "Sosyal Bilgilerde Yerel Coğrafya Öğretimi: Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Coğrafya terimi, Eskiçağda ilk kez MÖ III. yüzyıl başlarında, *gēgraphē* ya da *geographia* biçiminde, eski Mısır'ın İskenderiye kentinde yaşamış olan *Eratosthenes* (M.Ö. 275-195) tarafından kullanıldığı kabul edilir. Çünkü bugünkü bilgilerimize göre coğrafya terimi, ilk kez *Eratosthenes*'in "*Gegraphe*" adlı eserinde kullanılmıştır (Doğanay ve Sever, 2013: 1). Bir inceleme alanı olarak olmasa da coğrafi mekânın insanoglundan çok daha öncesinde de var olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda Hoffernan (2003: 3), coğrafya kavramının aldatıcı bir şekilde basit gibi görüldüğünü ancak, tartışmaya açık şekilde bu kavramın son derece büyük bir geçmişe sahip ve olağanüstü bir karmaşıklıkla düşünsel olarak kucakladığını belirtmektedir. Bu karmaşıklığın bir sonucu olarak coğrafyanın insanı, insanın üzerinde yaşadığı mekânı, insanın etkilendiği doğal ve beşeri olayları ya da insanın etkilediği ve değiştirdiği doğayı içine almasından dolayı bu geniş perspektif ister istemez coğrafyanın birçok bilim insanı tarafından farklı şekillerde tanımlanmasına neden olmuştur (Meydan, 2015: 2). Eski Yunan'da yerin tasviri anlamına gelen coğrafya bugünkü manada; yeryüzü olayları ile insan arasındaki ilişkileri, bu olayların dağılışını ve bu dağılışların nedenlerini inceleyen bir bilimdir (Güngördü, 2006: 1). Erinç'e (1977) göre coğrafya, yeryüzündeki mekânların özelliklerini ortaya koyan ve gerek bu özelliklerin, gerek muhtelif mekânlar arasındaki benzerlik ve ayrılıkların sebeplerini ve bunlara hükmeden kanunları araştıran ve açıklayan ilimdir (Akt. Atasoy, 2004: 5). Bednarz ve arkadaşlarına (1994) göre coğrafya, etrafımızdaki dünya hakkındaki soruların cevaplarını bulmamızı sağlayan bir arazi çalışmasıdır (Akt. Akşit, 2007: 3). Coğrafyanın temel ilkelerini de kapsayacak şekilde bir tanım yapan Meydan'a (2015: 5) ise coğrafyayı, "yeryüzünün tamamında ya da bir bölümünde meydana gelen fiziki olaylar ile bu olayların beşeri ve ekonomik etkilerini dağılış, karşılaştırma ve nedensellik ilkelerine bağlı olarak araştırıp inceleyen ve sonuçlarını bir sentez halinde ortaya koyan bir bilim" olarak tanımlamıştır.

Aytuna'ya (1949) göre coğrafya, insanların günlük hayatta sıklıkla başvurduğu ve yararlandığı bir bilim dalıdır. Çünkü insanların mekânsal algıları, yaşadıkları alanın konum özellikleri ile doğrudan ilgilidir. Bu nedenle coğrafya, insanların yaşadığı alanı ve dünyayı anlamalarını ve anlamlandırmalarını sağlayan bir içeriğe sahip olmasından dolayı önemli bir disiplindir (Akt. Akşit, 2007: 3; Kazancı, 2010: 32). Bu anlama ve anlamlandırma sürecinde Hartshorne'nin (1939: 461) da ifade ettiği gibi coğrafya tıpkı tarih gibi, gerçeğin tam olarak anlaşılması için gereklidir.

"İnsanı tanımadan, onun yaşadığı köyün, kasabanın, kentin özelliklerini bilmeden, üzerinde yaşadığı ülkenin, komşularının, topyekûn dünya ülkelerinin coğrafi bakımdan gösterdiği fiziki ve beşerî potansiyeli keşfetmeden, bastığı zeminin yapı ve rölyefini araştırmadan, tabiatın sinesinde gizlediği yer üstü ve yer altı zenginliklerini ve bunlardan nasıl yararlanılacağını tespit etmeden, Dünya'ya diğer gezegenlerin doğrudan ve dolaylı etkilerini bilmeden, doğal olayların insanlara, mal ve mülklerine faydalarını arttırmak, zararlarını azaltmak ilkesine sahip olmadan, iktisadî, kültürel ve siyasî gelişmeleri takip etmeden, yapılacak her türlü plân, proje ve yatırımların önemli ölçüde maddi ve manevi kayıplara sebep olacağı aşikârdır. İşte coğrafyanın özünde bu temel hedefler, değerlendirmeler ve kısaca 'kâinatı tanıma ilkesi' yatmaktadır" (Biricik, 1999: 5).

Biricik'in de belirttiği gibi bireyin kâinatı tanıması için önce yaşadığı yerin özelliklerini bilmesi ve tanıması gerekmektedir. Bu kapsamda ise devreye coğrafya eğitimi girmektedir.

Coğrafya gizemli bilgi koleksiyonu değildir. İnsan her yerde yeryüzünün özellikleri ve yaşadığı çevreyle ilgili bilgiye ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ise ancak etkili bir coğrafya eğitim ve öğretimi ile mümkün olacaktır (Akşit, 2007: 3; Şahin, 2010: 129-130). Coğrafya eğitimi, öğrencinin yaşadığı çevre

içinde potansiyel olarak mevcut olan fiziki ve beşeri unsurları, değerleri; geçmişten geleceğe, amaçlı ve dönüşümlü olarak taşıyabilmesini, en verimli şekilde zarar vermeden değerlendirebilmesini, onları korumasını ve sevmesini amaç edinen bir disiplindir (Şeyihoğlu ve Uzunöz, 2012: 32). Öztürk (2014: 257-258) coğrafya eğitiminin neyi amaçladığını şu şekilde yorumlamıştır:

“Richard Peet’ten hareket edecek olursak, coğrafyanın en temel iki konusu vardır: Birincisi insan ve yer arasındaki ilişki iken, diğeri mekân boyunca meydana gelen ilişkilerdir. Öyleyse coğrafya eğitiminin amacı da insanın yer ile nasıl karşılıklı bir etkileşim içinde olduğunu ve mekânsal yapılar ile düzenlemelerin insan yaşantısını nasıl şekillendirdiğini öğrencilere öğretmektir. Bunlardan birincisinden kast edilen şey, dünyanın fiziki özelliklerinin neler olduğunu ve bunların biz insanların yaşantısına nasıl etki ettiği ile bizim dünyayı nasıl şekillendirdiğimizin öğrencilere aktarılmasıdır. İkincisi ile kast edileni ise, Gersmehl’in bir sözü ile özetlemek mümkündür: ‘Coğrafya size nasıl giyinmeniz gerektiğini söyler – bu iklimden dolayı, bir şirket için ya da kültür için söz konusu olabilir’. Buna göre, coğrafya eğitimi bize belirli bir yerde uygun olan davranışların neler olduğunu öğretmek için vardır. Çünkü yine Gersmehl’in tabiriyle, bazı doğrular bir yerden diğerine değişir ve bunun neden değiştiğini bilmek coğrafyanın, bunu öğrencilere öğretmek de coğrafya eğitiminin amacıdır. İyi bir coğrafya eğitiminden geçmiş bir kişi başka bir yere gittiğinde (şehirdeki başka bir mahalle, ülkesindeki başka bir şehir, dağlık bir alan, deniz kıyısındaki bir alan, başka bir ülke gibi) kavramın en geniş kapsamıyla nasıl davranması gerektiğini bilecektir. Gittiği yerden gerçekçi beklentilere sahip olacak, görmek istediği yerleri edindiği becerilerle kolayca bulacaktır” (Öztürk, 2014: 257-258).

Fairgrieve (1926) okulda verilen coğrafyanın işlevinin geleceğin vatandaşlarını büyük dünya sahnesinin koşullarını tam olarak tasavvur etmelerini ve dünya genelinde ki siyasi ve sosyal problemler hakkında makul bir şekilde düşünmelerine yardımcı olması olarak açıklamıştır (Akt. Lambert ve Balderstone, 2000: 19). 1936 tarihli İlkokul Programı’nda ise coğrafya dersinin amacı, anavatanı iyice tanıtmak, yabancı memleketler ve kıtalar hakkında kısa, fakat faydalı bilgiler vermek ve nihayet kâinat manzumesi içinde yerküremizin vaziyetini anlatmak olarak belirtilmiştir (Akt. Kaya, 1942: 4).

Yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda coğrafya eğitiminin öğrencilere kazandırdığı faydalar ise oldukça fazladır. Amerikan Coğrafyacılar Birliği ve Coğrafya Eğitimi Ulusal Konseyi’nin ortaklaşa katılımlarıyla hazırladıkları *Guidelines for Geographic Education Elementary and Secondary Schools (GGEES)* adlı kılavuzda bu faydalardan şu şekilde bahsedilmiştir:

“Coğrafya eğitimi, dünyadaki doğal ve beşeri problemleri farklı bakış açılarıyla incelemeyi ve farklı ölçekler kullanarak cevap bulmayı sağlar. Dünyayı genel ve yerel olarak anlamayı, haritaları anlamayı, araştırmacı anlayışı ve sınıf içinde ve dışında problem çözme becerilerini kazandırır. Coğrafya yardımıyla öğrenci, çevre hakkındaki sorunları anlamaya ve çözmeye odaklanır. Öğrenciler doğa ve sosyal bilimler arasında önemli bir bağ olan coğrafya konularını çalışırken farklı kültür ve toplumlarla karşılaşır. Böylece ulusların nasıl birbirlerine bağlı olduklarını kavrar. Bu onları, dünyada kendi ülkelerinin yeri, değerleri, hakları ve diğer insanlara karşı sorumlulukları hakkında düşünmeye sevk eder” (GGEES, 1989, akt. Akşit ve Şahin, 2011: 3).

Graves (1997)’e göre coğrafya öğretmekle öğretmenler, öğrencilerin mekânsal becerilerini geliştirmekte, onların ekonomik ve sosyal olayların/problemlerin mekânsal özelliklerini ve boyutunu analiz etmelerini sağlamak ve onları çevresel konuların doğası hakkında bilgilendirip zihinlerinde bir çevre etiği kavramı oluşturmaktadırlar (Akt. Öztürk, 2007: 35-36). Coğrafya eğitiminin amacı, “Öğrencilerin doğru mekânsal kararlar vermelerini sağlamaktır. Doğru mekânsal karar alabilmek için ise coğrafya bilgisine ihtiyaç

duyulacaktır. Şehrin hangi bölgesinde, hangi saatte tek başına dolaşılıp dolaşılmayacağına dair alınacak bir karar, mutlak suretle o şehre ait coğrafya bilgisine bağlı olacaktır” (Öztürk, 2014: 258). Gersmehl (2008: 3) ise coğrafya eğitiminin amacını kısaca “bulduğumuz yeri düzenlemeye ve diğer yerleri anlamaya yardımcı olmak” şeklinde açıklamıştır.

Eğer bireyin eğitim aracılığıyla ülkemizin ve dünyamızın coğrafyasını bilmesi ve üzerinde yorum yapmasını istiyorsak, öncelikle içinde bulunduğu yerden yani köy, kasaba, belde, ilçe, il, bölüm, bölge, ülke ve kıta gibi özelden genele doğru bir öğrenme gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda özelden genele doğru gerçekleştirilecek öğretim ekseninin ilk basamağı olan yerel çevrenin özellikle iyi anlaşılması önem arz etmektedir. Nitekim gerek yurtiçi gerek yurtdışı alanyazında yerel coğrafya öğretimi ile ilgili çalışmalar sınırlıdır. Yerel coğrafya öğretimi adı altında yurtdışı alanyazında bazı çalışmalar (Briault, 1953; Cao, 2006; Feng, 2012; Huang ve Pan 2014; Jing, 2011; Juan, 2012; Lei, 2007; Li, 2014; Tana, 2012; Wang, 2005; Wu, 2007; Xin, 2007; Yonghua, 2006; Yuan, 2004; Yuan, 2011; Yun, 2007; Zuo, 2013) bulunurken, Türkiye’de ise yerel coğrafya öğretimi adıyla doğrudan çalışmalar bulunmamaktadır. Ancak yerel çevre unsurlarının eğitim ve öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik yapılan çalışmalar (Akcan, 2016; Kızılcıoğlu ve Önal 2008; İşeri-Gökmen, 2008; Kazancı, 2010; Selanik-Ay, 2010; Ünal, 2008) sınırlı da olsa mevcuttur. Öte yandan yurtiçi ve yurtdışında yerel coğrafya öğretimi kapsamına giren konularda ise birçok çalışma yapılmıştır. Bunları, arazi çalışmaları ile gezi gözlem yöntemini ele alan çalışmalar (Alkış, 2008; Aytaç, 2014; Ballı, 2009; Çalışkan 2015; Erdem, 2007; Farmer, Knapp ve Benton 2007; Garipağaoğlu, 2001; Mazman, 2007; Meydan, 2014; Özgen, 2011; Özkan 2009; Şahin ve Özey 2012; Yıldırım, 2012; Yılmaz, 1997; Yılmaz ve Bilgi 2011); yakından uzağa ilkesini konu alan çalışmalar (Kayalı, 2008); deneysel öğrenme yaklaşımını ele alan çalışmalar (Evin-Gencil, 2006; Healey ve Jenkins, 2000; Jose, Patrick ve Moseley, 2017); çevre/çevre tabanlı eğitimi konu edinen çalışmalar (Akcan, 2010; Ardoin, Bowers, Roth ve Holthuis, 2018; Arslan, 2011; Bartosh, 2009; Fogel, 1998; Glenn, 2000; Gökler, 2012; lared, Oliveira ve Reid, 2017; Ottoa ve Pensini, 2017; Özdemir, 2010; Sarıbaş, Doğanca-Küçük ve Ertepinar, 2017; Sever ve Samancı, 2002); doğa eğitimi üzerine yapılan çalışmalar (Birinci, 2013; Bogner, 1998; Meydan, 2014; Sütgibi ve Ozaner, 2006; Yardımcı, 2009); yer tabanlı/temelli öğrenme yaklaşımını ele alan çalışmalar (Chin, 2001; Evans ve Kılınc, 2013; Fly, 2010; Knapp, 2000; Köşker, 2012; Köşker ve Karabağ, 2012; Linnemanstons ve Jordan, 2017; Mentiş-Taş ve Özkaral, 2015; Simith ve Sobel, 2010; Sobel, 2012; Woodhouse ve PEEC, 2008); okul dışı eğitim üzerine odaklanan çalışmalar (Akkuş ve Meydan, 2013; Ayas ve Taştan, 2015; Binbaşıoğlu, 2000; Braun ve Dierkes, 2017; Pickering, 2017; Rickinson, Dillon, Teamey, Morris, Choi, Sanders ve Benefield, 2004; Şimşek ve Kaymakçı, 2015; Taşoğlu, 2010) ve sınıf dışı eğitimi üzerine yapılan çalışmalar (Altın ve Atçı, 2014; Altın ve Demirtaş, 2014; Çengelci, 2013; Çepni ve Aydın, 2015; Malkoç, 2014; Okur-Berberoğlu ve Uygun, 2013; Özur, 2010; Waite, 2017) şeklinde sıralayabiliriz. Sıralanan bu çalışmalar yerel coğrafya öğretiminin yöntem, teknik, ilke ve yaklaşımlarından yalnızca birisini oluşturması ve genel perspektifi, yani yerel coğrafya öğretimini, tam olarak yansıtmaması nedeniyle ayrı olarak kategorilendirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı yurtiçi ve yurtdışı alanyazın ışığında yerel coğrafya, yerel coğrafya öğretimi ve ilgili kavramları açıklayarak, yerel coğrafya öğretimini çeşitli boyutlarıyla ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada öncelikle yerel-yerellik ve yerel coğrafya kavramları açıklanacak ardından ise yerel coğrafya öğretimi ele alınacaktır.

Yerel ve Yerellik

Yerel çevrenin önemi daha öncelerinde çeşitli eğitimci ve düşünürlerin çalışma ve söylemlerinde dile getirilse de uluslararası düzeyde öneminin farkına varılması, 1972’de Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı’nın (United Nations Conference on the Human Environment) danışmanı olan Rene Dubos

tarafından ifade edilen "küresel düşün, yerel hareket et" (think globally- act locally!) deyişine dayanmaktadır (Eblen ve Eblen, 1994, akt. İşeri-Gökmen, 2008: 19). O günden günümüze dünyamızın küreselleşme süreci teknolojinin de etkisiyle giderek hızlanmaktadır. Bu hız insanoğlunu dünyanın bir ucundan başka bir ucundaki herhangi bir mekâna veya olaya götürebiliyorken, aynı zamanda yanı başımızı olan çevremizi, yöremizi, bölgemizi ve ülkemizi gözden kaçırmamıza da neden olabilmektedir. Bu bağlamda küreselleşmenin günümüz dünyasına getirdiği çeşitli avantajlardan yararlanmak gerekirken öte yandan da sahip olduğumuz yerel özellikleri bu süreçte göz ardı etmemek gerekmektedir. Küreselleşen dünyada herhangi bir toplumun diğerlerinden ayırt edilmesini sağlayan temel etken sahip olduğu yerelliklerdir. Her platformda sahip olduğumuz bu yerellikleri işe koşmamız ve fırsata dönüştürmemiz gerekmektedir. Bunun için öncelikle yerel, küresel ve yerellik kavramlarının ne anlam ifade ettiğini açıklamak gerekir.

Yerel kavramına yönelik her bireyin farklı tanımlamalar getirebileceğini ve bu tanımlamalarda yerelin sınırlarının nereden başlayıp nereye kadar uzandığı sorunsalı üzerine oldukça farklı görüşlerin olabileceği aşikârdır. Bu nedenle görelî bir kavram olan yerelin kesin sınırlarını çizmek oldukça güçtür. Bu durumu *İlhan Tekeli* şu şekilde açıklamıştır:

“Yerel anlamını hem bir karşıtlıktan hem de bir görelilikten almaktadır. Dünyanın günümüzde yaşadığı dönüşüm hakkında geliştirilen söylemlerde yerel terimi iki karşıtlık içinde kullanılmaktadır. Yereli ya ‘küresel x yerel’ ya da ‘ulusal x yerel’ karşıtlığı içinde yani bir kavram çiftinin bir yanı olarak tanımlıyoruz. Ancak bu kavram çiftleri, içinde bir göreliliği de barındırıyor. Yerelin karşıtı küresel olabildiği gibi ulusal da olabiliyor, oysa ulusal küreselin karşıtı olan bir yerel olarak da görebiliriz. Yani ulusal, yerel konumunda olduğu gibi, yerelin karşıtı konumunda da bulunabilmektedir. Her iki kullanıma da bakıldığında her yerel, kendisinin de bir parçası olduğu bir bütünün karşıtı olarak tanımlanmıştır. Bütünün ne olduğu değiştikçe yerelin de ne olduğu değişmektedir. Yani yerel görelidir” (Tekeli 2009: 166-167).

“Ayrıca yerelin göreliliğini zamanın içine de yerleştirebiliriz. Toplumların gelişme düzeyine göre farklı farklı yereller olacaktır. Sanayi öncesi bir toplumun yereliyle, sanayi toplumunun yereli ve bilgi toplumunun yereli çok farklıdır. Her toplum biçimi kendi yerelini oluşturacaktır. Günümüzde çoğu kez yerelin yok olduğunu söyleyenlerin kastettikleri olguları, sanayi toplumunun yerelinden bilgi toplumunun yereline geçişin göstergeleri olarak yorumlamak doğru olur. Bu çözümlenmemizin sonucu olarak, yerelin ancak karşıtlık ve görelîlik içinde kavranabileceğini söyleyebiliriz” (Tekeli, 2002: 7).

Tekeli'nin işaret ettiği karşıtlık ve görelîlik yerel coğrafyanın da sınırlarının tam olarak belirlenememesine sebep olmaktadır. Ancak daha sonra da ifade edileceği gibi bu durum yerel coğrafya öğretimi için geçerli değildir. Çünkü yerel coğrafya öğretimi ile kastedilen şey ulusal ölçekte bir çevre değil, bizzat bireyin içinde yaşadığı yakın çevredir.

The Free Dictionary (2015) sözlüğü yerel kavramını “Özel bir yerin ayırt edici özellikleriyle ilgili / Geniş bir bölgeden ziyade sınırlı, bir şehir veya kasaba ile ilgili” şeklindeki tanımlarla açıklamıştır. Tekeli'ye (2009: 167) göre ise yerel dediğimizde ulus altı bir mekân olarak yerelden söz edilmekte ancak bunun aynı zamanda küreselin yereli olarak da düşünülebileceğini söylemektedir. Bu nedenle daha önce belirtilen *küresel x yerel* karşıtlığı çerçevesinde yerelin daha iyi anlaşılabilmesi için *küresel* kavramının da açıklanmasına ihtiyaç vardır. Türk Dil Kurumu (2015) bu kavramı “Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen, global” şeklinde tanımlamıştır. Business Dictionary (2015) ise küreseli, “Özel bir bölge veya ülkeden ziyade tüm dünya ile ilişkilidir” şeklinde tanımlanmıştır. Yerel ve Küresel kavramları birbirlerinin

açıklamalarında kullanılan ve yine birbirlerine destek olan iki kavramdır. Herhangi biri olmadan diğerini açıklamak oldukça güçtür. Yerel ile küreselin ilişkisini Tekeli (2001: 186) şu şekilde açıklamıştır:

“Biz her yerelliği doğrudan biliyoruz. Biz yerel içinde yaşıyoruz. Onu somut olarak birinci elden biliyoruz. Oysa biz bir alanda evrensel olandan söz ettiğimizde, onu böyle somut olarak doğrudan bilemiyoruz. O birçok somut üzerinden kurulmuş olan soyut bir bilgidir. Yerelin bilgisini kavramamız için, onun özgün yanını bilebilmemiz için tek başına somutun bilgisi yetmiyor, onu daha büyük bir bağlama yerleştirmemiz gerekiyor; o da evrenselin soyut bilgisini gerektiriyor. Bu nedenle yerelin somut bilgisinden yola çıkarak, soyut olana tırmanıyor ve ondan yaralanarak yerelin özgün özelliğini tanımlıyoruz”.

Görüldüğü üzere yerel ve küresel birbirleriyle ilişkili iç içe kavramlardır, genellikle birini tanımlarken diğerini kıyas almak durumunda kalınmaktadır. Liu ve Zeng (2011: 725) küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkiyi, “Küreselleşme, bugünün dünyasında gelişimin temel eğilimi ve arka planıdır, küresel bir yerelleştirme sürecidir. Açıkça biliyoruz ki dünya yerel olmadan tek başına var olamaz” diye ifade etmişlerdir.

“Öte yandan, dünyanın bütün ithal edici kültür ortamlarında bir alt söylem olarak bazen söylenmeyen fakat unutulmayan bir ulusçu bileşen vardır. Ulusçuluk kendi tarihine ve kökenine dönerek kendini tanımlama tutkusudur. Ancak bu noktada hatırlanması gereken her toplumun kendi içinde coğrafyaya, mekâna ve sosyal ortamlara bağlı olarak farklılaşacağıdır. İşte “yerel” kavramı burada ortaya çıkar. Yerel, mekân ile sosyalin ilişkisinin bir ifadesidir. Mekân kavramı yerelin kavramsallaştırılması için temel hazırlar. Sosyal olguların anlaşılmasında mekânsal farklılıkların, bir başka deyişle sosyalin mekânda farklılaşmasının önemi büyüktür. Dolayısıyla yerel ve yerellik mekânla sosyal arasındaki ilişkinin çözümlenmesiyle tanımlanabilir” (Kuban, 1996 ve WALD Yayın Birimi, 1997, akt. Madran ve Önal, 2000: 173).

Tekeli’ye (2001) göre yerel, “yaşamımıza iki bakımdan çerçeve oluşturmaktadır. Bunlardan birincisi yaşamımız için fiziki bir çevre işlevi görmesidir. Yaşadığımız yer doğal özellikleriyle, içinde yer alan yapılarla yaşam çevremizi oluşturur. Her gün uyandığımızda bu fiziki nesnelere nerede olduğunu biliriz. Yaşamımıza yön verirler, anlam katarlar. İkincisi ise bu çevrede oluşan topluluktur (komünite). Bu topluluk içinde yaşayanlara aşinalığımız, ortak yaşam deneyimlerimiz bulunur, yüz yüze ilişkiler kurarız, bu çevrede kurduğumuz ilişkiler yaşamımızı anlamlı kılar” (s. 186-187).

Pınarcıoğlu (1994: 107-108) yerellik araştırmasının genel bir bakış ve politikanın içinde anlam kazanacağını belirterek yerelliği sınırlı bir bakış ve politika tarzı olarak tanımlamıştır. Güneşin Aydemir’in bir sempozyumda yaptığı konuşmasında ise yerelliği şu şekilde ifade etmiştir:

“Genelde bütün yerellik tanımlarının içerisinde ortak bir özellik var, o da ‘kendine özgü olmak’. Kendine özgülük, hepsinde ortak bir nokta olarak ortaya çıkıyor. Kendine özgülük kavramına baktığımız zaman da iki tane özellik, iki temel koşulla karşılaşıyoruz. Bunlardan bir tanesi coğrafyaya bağlı olması. Coğrafyaya bağlı olduğu için de nispeten diğer ulusal, küresel, evrensel dediğimiz kavramlardan daha sınırlı, küçük tanımlanabilir bir bölge söz konusu. İkincisi de zamana bağlı, bir zaman süreci içerisinde gelişmiş olması. Bu iki koşul bir arada yerine gelmediği zaman yerellik oluşabilirmiş gibi gelmiyor bana. Yerelliğin zaman ve coğrafi boyutundan sonra bir başka özellik daha görüyoruz; gerçekten ‘yakın ilişkiler’ görüyoruz. Hem doğal döngülerden hem de insan toplumundan söz ettiğimizde, birbirleriyle olan ilişkilerde herkesin birbirini tanıdığı bir

ölçek söz konusu. Dolayısıyla bilginin, kendilerine özgü ürettikleri bilginin, geleneksel bilginin iletişimi çok kolay ve nesiller boyu da iletilebiliyor” (Aydemir, 2002: 39-40).

Aydemir’in ifadesinde öne çıkan noktalar yerelliğin temel birleşenlerinin ‘kendine özgü olmak’, ‘zaman ve coğrafi boyut’ ile ‘yakın ilişkiler’ olduğu görülmektedir.

Tekeli (2001: 187), yerelin kapsamının bireyin günlük yaşam çapı tarafından belirlendiğini, bu çapın da insanın hareket edebilme ve bilebilme kapasitesiyle sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Yaşamımıza böyle bir çerçeve çizen bir yerelde yaşamının yaşamımıza ne kattığını ise Tekeli (2001: 187), “Biz yerel içinde sosyalleşiyoruz. Yaşamımıza bu komünitede kurduğumuz ilişkiler anlam veriyor. Yaşadığımızı böyle anlıyoruz. İnsancıl değerlerin soyuttan çıkarak somutlaşması burada oluyor. İnsan hakları burada yaşama geçiyor. Bireyle çevresi bütünleşiyor. Bu öyle bir bütünleşme ki kimliğimizin bir parçası halini alıyor” şeklinde açıklamıştır. Kimliğimizi etkileyebilen böyle bir yerelin eğitim ve öğretim sürecinde etkin kullanılmasıyla bir takım eğitimsel yararlar elde edilebilir. Bunun için öğretimde yerellik işe koşulmalıdır. Öğretimde yerellik ise, yerel özelliklerin kaynak olarak pedagojik amaçlar için kullanılıp, yakından uzağa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, güncellik ve yansıtıcı inceleme ilkeleri doğrultusunda öğretimin zenginleştirilmesi olarak tanımlanabilir (Akcan, 2016: 9).

Eğitim-öğretim faaliyetlerimizin sonuçlarının çoğu, bir şekilde küresel düzeye dayanmakta veya dayandırılmaya çalışılmaktadır. Örneğin, “iyi insan”, “küresel eğitim” “dünya vatandaşlığı”, “ortak miras”, “ortak kültür” ve “insan hakları” vs. gibi daha birçok eğitim kavramı, değeri veya kazanımı evrensel boyutları esas almaktadır. Eğitim alanında küreseli hedefleyen bilimlerden birisi de Coğrafya’dır. Çünkü coğrafya eğitiminde ele alınan konu, içinde yaşadığımız Dünya’dır, onu her açıdan tanımak ve korumak tüm insanlığın ortak çabasıdır. Bu nedenle eğitimin her alanında küreseli anlamak için yerel coğrafyayı da anlamının bir gereklilik olduğunu söyleyebiliriz.

Yerel Coğrafya

Her ne kadar sistematik bir şekilde olmasa da eğitim-öğretim faaliyetlerinde yerel çevreden faydalanmanın geçmişi insanlık tarihi kadar eskidir. Ancak yaptıkları çalışmalar ile eğitim ve öğretim sürecinde sistematik olarak yerel kaynaklardan yararlanmanın önemine dikkat çeken Comenius, Rousseau, Pestalozzi, Locke, Froebel ve Dewey gibi (Okur-Berberoğlu ve Uygun, 2013: 35) düşünürler bulunmaktadır. Eğitim - öğretim sürecinde yakın çevrede bulunan yerel kaynaklar ifade edildiğinde bunun içerisine tarih, arkeoloji, sanat, ekonomi, siyaset, fen, matematik gibi birçok disiplinden çeşitli unsurlar girecektir. Ancak bunlar içerisinden öne çıkan, önemli derecede yakın çevre unsurlarını içinde barındıran disiplinlerden birisi de coğrafyadır. Coğrafya, inceleme alanı gereği sınıf dışındaki gerçek dünyaya; gözleme ve uygulamaya dönük bir bilimdir (Tuna, 2013: 220). “Coğrafya, doğal ortam, mekân ve insan çalışmalarını, dünyayı fizikî ve beşerî boyutta bir araya getirip bütünleştiren bir disiplindir. Hızla artan teknolojik gelişmeler, özellikle bilgi-iletişim alanlarında yaşanan hızlı değişim, yerel, bölgesel, ulusal ve küresel etkileşimleri artırmıştır. Bu anlamda, ‘zaman-mekân yakınlaşması’ yaşanmaktadır” (Akşit, 2007: 3-4). Yerel, bölgesel, ulusal ve küresel arasındaki bu etkileşimlerin doğru anlaşılabilmesi için etkili bir coğrafya eğitimi gereklidir.

Akşit’e (2007: 3-5) göre coğrafya eğitimi, doğal ve beşerî dünya hakkındaki problemleri farklı bakış açılarıyla incelemeyi ve farklı ölçekler kullanarak cevap bulmayı, dünyayı baştanbaşa genel ve yerel olarak anlamayı, haritaları anlamayı, araştırmacı anlayışı ve sınıf içinde ve dışında yaşadığı alandan küresel ölçeğe coğrafi bilgileri derleme, betimleme, yorumlama ve problem çözme becerilerini kazandırır ve

ayrıca yaşadıkları yer ile daha uzaktaki yerleri anlama ve araştırma fırsatları sunmaktadır. Bu anlamda coğrafya eğitiminin önemli bir parçasının yerel coğrafya öğretimini oluşturduğu ifade edilebilir.

Yerel Coğrafya ile ilgili alanyazında çeşitli tartışmalar vardır. Bu tartışmalar daha çok yerel kavramının tam olarak hangi alanı kapsadığı üzerine yoğunlaşmaktadır. Ancak yerel coğrafyayı da etkileyen bir diğer tartışma konusu ise coğrafya biliminin sınıflandırılmasıdır. Coğrafyanın kapsadığı alanın çok geniş olmasından dolayı coğrafya bölümlerinin ve alt dallarının herkes tarafından kabul edilebileceği bir tasnifini yapmak oldukça güçtür. Genel itibarıyla coğrafya *Genel* ve *Yerel* (Bölgesel/Ülkeler) olmak üzere iki ana sınıflandırılmaya tabi tutulur. Bazı araştırmacılar (Kolukisa, 2002; Ünlü, 2014), Genel ve Yerel ayrımını birer bölüm olarak ele almakta, kimi araştırmacılar (Baydil, 2003) ise bu iki ayrımı temel almayarak doğrudan beşeri ve fiziki coğrafya olarak bir sınıflandırmaya gitmektedirler. Bu duruma örnek ve gerekçe olarak Baydil (2003: 22), “Her ne kadar bazı kaynaklar, coğrafyayı genel ve yerel olmak üzere iki bölüme ayırırlarsa da bu doğru değildir. Bunlar, coğrafyanın bölümleri değil, coğrafi konulara bakış açısı, coğrafi konuları inceleme yöntemidir. Çünkü fiziki ve beşeri coğrafyanın konuları, ya genel ya da yerel coğrafya yöntemiyle ele alınarak incelenir” demektedir. Bu ifadenin aksine Kolukisa (2002: 361) ise “Genel olarak ülkemizdeki bazı yazarlar, coğrafyayı sadece beşeri ve fiziki olmak üzere iki ana bölüme ayırmışlardır. Bunlar Genel Coğrafya ve Yerel Coğrafya ayrımına karşıdırlar. Bu anlayışa göre yazılmış olan kitapların genellikle karışık oldukları ve içindeki bilgilerin sık sık gereksiz yere tekrar edildikleri dikkat çekmektedir.” eleştirisinde bulunmuştur. Kızılcıoğlu (2006: 12) ise çalışmasında “genel/yerel coğrafya yaklaşımı” ifadesini kullanmıştır. Bu çalışmada genel ve yerel coğrafya ayrımı bir inceleme alanı ve yaklaşımı olarak ele alınacaktır.

Coğrafya'nın sınıflandırılmasında ortaya çıkan tartışmalar nedeniyle Yerel Coğrafya kimi kaynaklarda Bölgesel Coğrafya, Mevzii Coğrafya ve Ülkeler Coğrafyası olarak da adlandırılması nedeniyle çalışmada yerel coğrafyayı açıklarken bu kavramlar üzerinden de hareket edilebileceğini ifade etmekte fayda vardır. Ele alınan bu terimler zaman zaman Yerel Coğrafya yerine kullanılacaktır.

Coğrafyanın kendi içindeki gelişimi ve sosyal teoriden gelen destek 1980'lerin *Yeni Coğrafya* anlayışını ortaya koymuştur. Bu anlayışla yeni coğrafya argümanı Pınarcıoğlu'na göre şöyledir:

“Mekânsal yapılar toplumsal ilişkiler tarafından belirlense de, onu yaratan ilişkilere indirgenemez; toplumsal ilişkilerin oluşumu da mekâna bağlı bir süreçtir. Bu bakışla vurgulanan, toplumsal süreçlerin kendi mekânsal formunu ve mekânsal ilişkisini oluşturması ve bu oluşan form ve ilişkilerin toplumsal süreçlerde nedensel olmayan bir etki yaratması idi. Bu etki, ulusal sınırlar, günlük yaşamın getirdiği sınırlar ya da hapisane duvarları gibi belli bir mekânsal sabitliğin ve bu sabitliğe bağlı olarak oluşan uzaklık, ayırma, süreklilik gibi mekânsal boyutların toplumsal süreçlerde ortaya çıkardığı alansal farklılaşma idi. Artık genel bir mekân değil, farklılaşmış mekânlar/yerler ya da başka bir deyişle yerlerin biricikliği idi söz konusu olan. Yerlerin biricikliği (uniqueness of place), yerlerin birbirinden farklılığı, yerlerin benzersizliği anlamındadır” (Pınarcıoğlu, 1994: 90-94).

Her yer kendine özgü birtakım özelliklere sahiptir. Bu özellikler o yeri diğer yerlerden ayırt edilmesini sağlamaktadır. Sınırları belli her bölge taşıdığı özellikler bakımından biriciktir. Bölgenin biricikliğini savını destekler nitelikte bir açıklama yapan Cresswell (2009): “Bölgeyi analizlerinin merkezine alan Paul Vidal de la Blache ve takipçileri, bölgelerin kendilerine özgü yaşam tarzlarını anlamaya çalışmıştır. Bütünlük ilişkisine dayanan bu analizler, fiziki çevre ile kültürel yaşam arasında sıkı bir ilişki kurmaya dayanıyordu. Bu yaklaşıma göre, bölgeler arasındaki yaşam tarzı farkının temelinde ise doğal çevre ve kültürel formların inşa edici rolleri vardı. Doğal çevre ve kültürel formlar bir araya gelerek, bölgeye özgün özellikler

kazandırıyor ve onu diğer bölgelerden farklı ve benzersiz kılıyordu” (Akt. Kaya, 2014: 322-323) diyerek bölgenin benzersizliğini ifade etmiştir.

Yeni coğrafya anlayışıyla birlikte dünyanın genel tasvirinden yavaş yavaş vazgeçilmiş ve daha derinlemesine bilgiler elde etmek ve dünyamızı her ayrıntısına kadar inceleyebilmek için Yerel Coğrafya çalışmalarına ihtiyaç duyulmuştur. Güner’e (2011: 26) göre yerel coğrafya, yeryüzündeki kıta, ülke veya bölge gibi sınırları belli bir alanın fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerinin incelenmesi olarak tanımlanmıştır. Bu tanım yerel coğrafyanın çok geniş alanları kapsayabileceğini ifade etmektedir. Ancak Briault (1953) ise yerel coğrafyayı “coğrafyanın fiziksel ve beşeri yönlerinin bireysel özelliklerinin ve ayrıntılarının incelenebileceği küçük bir alan çalışması” olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde Kolukisa (2002: 363) da yerel coğrafyayı “sınırları belirli bir alanda genel coğrafya bilgilerinin uygulanması” olarak ifade etmiştir. Bu bağlamda Xu (2005) da yerel coğrafyanın amacını, yerel alanda doğa ve insan çevresi üzerine hedeflemiştir. Yerel Coğrafya, yerel alanda farklı coğrafi unsurları ve bu unsurların insan ile ilişkilerini açıklar.

Daha önce belirtildiği üzere yerel coğrafya, *Bölgesel Coğrafya* olarak da bilinmektedir. Ayrıca, eskiden mevzii coğrafya, ülke coğrafyası ve ülkeler coğrafyası terimleri bölgesel coğrafya karşılığı olarak da kullanıldığı bilinmektedir. Bu terimleri ifade ettikleri gerçek anlamlarıyla ele alacak olursak: “Arapçadan dilimize geçmiş olan mevzii sözcüğü, ‘genel olmayan, bir yere özgü olan, sınırlandırılmış alan’; mevzii coğrafya ise, ‘yeryüzünün bir kısmına ait coğrafya’ anlamına gelmektedir. Ülke ise, ‘genel anlamıyla yeryüzünün bütünü veya bir kısmını’; ‘bir devletin yönetimi altındaki toprakların bütünü’ ifade etmektedir. Buna göre ülke coğrafyası, ‘yeryüzünün bütünü veya kısımlarını inceleyen coğrafya’; ülkeler coğrafyası ise, ‘siyasi nitelik taşıyan devlet sınırlarıyla kuşatılmış ülkeleri inceleyen coğrafya’ anlamındadır” (Özçağlar, 2006: 185). Özçağlar, mevzii coğrafya, ülke coğrafyası ve ülkeler coğrafyası terimlerini Bölgesel Coğrafya’nın tam olarak karşılayarak kavram kargaşasına son verdiğini belirtmektedir. Bu ifadeyi destekler nitelikte olan Doğanay ve Doğanay (2014: 174-175) bu durumu şöyle açıklamıştır:

“Bölgesel Coğrafya, bazı kaynaklarda, Ülkeler Coğrafyası=Mevzii Coğrafya da denilmektedir. Ancak bu adlandırma, bölgesel coğrafya teriminin anlamını karşılamaz. Çünkü tek tek ülkeleri incelemek çabası içinde olan ülkeler coğrafyasında geneline göre bölge, siyasal sınırlarla sınırlandırılmış bir ülkedir. Bu tür sınırların sınırlandığı bölge türü, bir devlet egemenlik hakları bölgesi olmakla birlikte coğrafi bölge olmayabilir. Gerçekten de, ülke büyüklüğüne göre sayısı değişmekle birlikte, bir devlet egemenliği hakları bölgesinde, birçok coğrafi bölge bulunabilir. Örneğin, Monaco ya da Andorra gibi çok küçük yüzölçümlü ülkelerde coğrafi bölge ayırmak, kuşkusuz zordur. Buna karşılık, örneğin Türkiye, yedi coğrafi bölge ve 21 coğrafi bölümden oluşur. ABD, Kanada, Rusya Federasyonu gibi yüzölçümü çok büyük ülkelerde ve de anakaralar dâhilinde, çok sayıda coğrafi bölge ayırt etmek gerekir” (Doğanay ve Doğanay, 2014: 174-175).

Yukarıdaki açıklamada bölgesel coğrafyanın kapsamının özellikle de ülkeler coğrafyasının kapsamından daha geniş olduğu dile getirilmiştir. Ünlü (2014: 29) ise bölgesel coğrafyayı incelediği alanlar bakımından Bölgeler Coğrafyası, Ülkeler Coğrafyası, Kıtalar Coğrafyası şeklinde alt bölümlere ayrılabilirliğini belirtmiştir.

Amerikan Coğrafya Eğitimi Ulusal Konseyi (*National Council of Geography Education*) 1994 yılında hazırladığı coğrafya eğitimi standartlarında coğrafya eğitiminde beş temel bileşen olduğunu ve coğrafya derslerinin bu bileşenler çerçevesinde sürdürülmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bu beş bileşen; konum, yer, insan-çevre etkileşimi, hareket ve bölgedir (Koç ve Aksoy, 2012: 320). Tümertekin’e (1994) göre

geleneksel olarak coğrafya çalışmalarının temelini oluşturan kavram bölgedir. Bölgesel coğrafyanın araştırmalarında esas olacak bölge kavramı ve çeşitleri üzerine şimdiye kadar o kadar tanım ve tasnifler yapılmıştır ki, bazı durumlarda çok büyük karışıklıklara sebebiyet vermiş ve vermeye de devam etmektedir. Hatta bu konuda Tümertekin, “Coğrafyada bölge tartışması hiç bitmeyecek gibi görünmektedir; ama şimdiki tartışmalar bölgenin varlığı üzerinde değil, nasıl ele alınacağı ve sınırları üzerinedir” ifadesini kullanmıştır (Akt. Gümüşçü, Şenkul ve Yılmaz, 2014: 221). Bu bağlamda coğrafya alanyazınında yerel coğrafya yerine eşleştirilebilecek en yakın kavram bölgesel coğrafyadır. Ancak Tümertekin’in de belirttiği gibi bölgesel coğrafyanın da sınırlarının tartışmalı olması, yerel coğrafyanın da sınırlarının tartışmalı olduğu düşüncesini anımsatmaktadır. Bu bağlamda Şekil 1’de Herod’a ait ölçek metaforlarından hareketle hem yerelin hem de bölgeselin, ulusalın alt basamağında yer alması nedeniyle bölgesel ve yerel coğrafya kavramları nispeten yakın anlamlı olarak ele alınabilir.

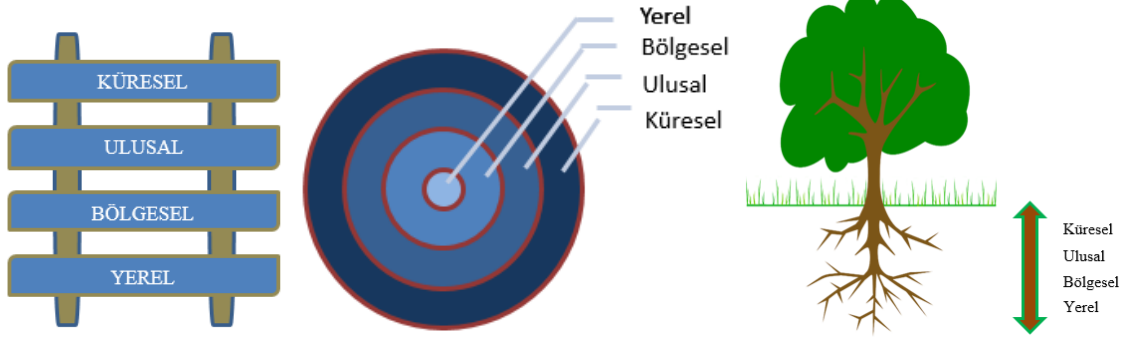
Dünya, doğal ve beşeri özellikleri bakımından birbirinden farklı alanlardan meydana gelmiştir. Bir alanın başka bir alandan ayrılabilmesi için kendine has bazı özelliklere sahip olması gerekir bu özellikler bölge kavramını ifade eder. Bölge; yer şekilleri, iklim, bitki örtüsü gibi doğal özellikler ile beşeri ve ekonomik özellikler bakımından ortak bir paydanın ifadesidir (Komisyon; 2014: 160). Gümüşçü’ye (2013: 315) göre, yeryüzünün doğal, beşeri veya ekonomik özelliklerinden birine göre sınırlandırılmış kısmına verilen ad olarak da tanımlanan bölge, bugün coğrafyacıların üzerinde çok fazla tartıştığı kavramlardan biridir. Sözlük tanımında ise bölge, daha çok yaygın bir şekilde dünya üzerinde belirsiz bir alanı veya sahayı adlandırmak için kullanılır (Gregory; Johnston; Pratt; Watts; Whatmore, 2009: 630). Diğer bir tanımda ise bölge, farklılaşmış yeryüzünün bir takım kriterler ya da belirli karakteristik özellikleri tarafından bütünleştirilen bir alanı olarak tanımlanmıştır (Witherick, Ross ve Small, 2001: 221). Türk Dil Kurumu (TDK, 2015) ise bölge kavramını, “Sınırları idari, ekonomik birliğe, toprak, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliğine veya üzerinde yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçası, mıntıka” şeklinde tanımlamıştır.

“Bölge, belirlenmiş bir ölçüte göre karakterize edilen bir alandır. Örneğin siyasi ölçüt, şehirleri ve devletleri tanımlarken fiziki ölçüt iklim ve bitki örtüsü kuşaklarını, sosyo-ekonomik ölçüt ‘gelişmiş’ ve ‘az gelişmiş’ ülkeleri tanımlar. Bölgeler zaman ve mekân içinde dinamik olan alanlardır. Bölgeler, çevre üzerinde çalışmak ve geliştirmek için yönetilebilir olan ünitelerdir. Coğrafyacılar bölgeleri, yerel ve ulusaldan, kıtasal ve küresele kadar değişen farklı ölçeklerde tanımlarlar” (Artvinli ve Kaya, 2010: 103).

Özetle bölge ile ilgili olarak aşağıdaki ifadeye yer verilebilir:

“Bölge, seçilen bazı kıstaslar açısından belirlenen alan olarak ya da ‘mekânsal özellikler açısından bir alanı sınıflama ve sınıflandırma’ şeklinde tanımlanabilir. Sınıflandırılan ve sınırlandırılan alanlar benzer ve farklılıkların ortaya konulmasında ve mekânın daha kolay anlaşılmasında yardımcı olur. Bu bağlamda tarihte zaman nasıl ki farklı dönemlere ayrılarak incelenebiliyorsa, coğrafyada da mekân bölgelere ayrılarak incelenebilir. Örneğin, yönetim bölgelerini belirlemede ülke veya bazı örgütler/ organizasyonlar, jeopolitik bölgelerin belirlenmesinde güç unsurları, iklim bölgelerini belirlemede sıcaklık ve yağış kıstasları, bitki bölgelerini belirlemede bitki tür ve özellikleri, sosyo-ekonomik bölgelerin belirlenmesinde ‘gelişmişlik’ ve ‘az gelişmişlik’ kıstasları kullanılabilir. Bu bağlamda coğrafyacılar bölgeleri yerelden küresele çok çeşitli ölçeklerle tanımlayıp analizlerine temel olarak alırlar” (Öztürk, 2007: 26-27).

Küresel ve yerel arasındaki ilişkiyi betimlemek için coğrafyada çeşitli metaforlar kullanılmaktadır. Herod’un (2003: 238-241) geliştirdiği ölçek metaforlarından bazıları Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Sırasıyla Merdiven, Eşmerkezli Daireler ve Ağaç Kökleri Ölçeği Metaforu (Herod: 2003)

Metaforlarda görüldüğü üzere her ölçek birbirleriyle yakından ilişkilidir. Merdiven metaforunda, çeşitli ölçekler merdivenin basamakları gibi kabul edilir ve bunlar arasında sıkı bir ilerleme vardır. Eş merkezli daireler ise bir dizi şeklinde sunulmuştur. Burada genelden özele, özelden genele doğru bir ilerleme görülmekte, her bir daire kendinden öncekini kapsayacak şekilde ele alınmaktadır. Küresel ve yerel arasındaki ilişkiyi göstermek adına geliştirilen bir diğer metafor da Ağaç Kökleri Ölçeği'dir. Bu metaforunda görüldüğü üzere daha genel bilgiler için ağaç köklerinin yüzeye daha yakın yerlerini ele almak yeterlidir ancak daha derinlemesine bilgilere ulaşmak isteniyorsa eğer toprağın daha derinlerindeki kök uçlarına doğru ilerlemek gerekmektedir.

Görüldüğü üzere coğrafyada yerel ve küresel kavramları bir ölçek yani bir inceleme alanı olarak kullanılmaktadır. Bu ölçekler bölge kavramını sınıflandırmada ve yerelin daha iyi anlaşılmasında etkili olmaktadır. Bu ölçeklere bakarak *yerel kavramı*, bölgesel, ulusal ve küresel kavramlarının yereli; *bölgesel kavramı*, ulusal ve küresel kavramlarının yereli; *ulusal kavramı* ise küresel kavramının yereli durumundadır. Bu açıdan *yerel kavramı*, kendisinin bir üst basamağında yer alan ölçeğe göre şekillenmektedir. Örneğin, bir ilçe kendi çapında başka bir kavramın (ilin) yereli iken, ilçenin yereli ise genelden özele doğru sırasıyla belde, mahalle, mezra ve çiftlik olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla küresel ve yerel olarak adlandırdığımız bu ölçekler bize bölge teriminin sınırlarını çizmede yardımcı olmaktadır.

Ardel (1973) bölgesel coğrafyayı, genel coğrafya prensiplerinin bütünü yahut bir kısmının dar bir sahaya uygulanması şeklinde tanımlamıştır. Tanoğlu (1964) ise, yeryüzü olayları aralarındaki kozal bağlantılar dâhilinde yeryüzünün tamamında inceleniyorsa genel coğrafyanın, yeryüzünün bir kısmında inceleniyorsa mevzii coğrafyanın konusunu teşkil ederler demiştir. Aynı şekilde Elibüyük'te (1995), yeryüzünde herhangi bir alanın (gerek coğrafi, gerek doğal, gerekse idari) bölgesel coğrafya yönünden araştırılması veya seçilen o alanda coğrafyanın bütün konularının belli bir plan dâhilinde araştırılması veya aynı sahanın coğrafyanın bir konusu yönünden araştırılması olarak tanımlamış, yani bölgesel coğrafya (Mevzii, Ülkeler veya Yerel), genel olarak monografik bir çalışma özelliği taşır demektedir (Akt. Yiğit, 1998: 3).

Arı'ya (2008) göre "Yeryüzü ve onun üzerindeki insan faaliyetleri hakkındaki bilgiler çoğalıp, yeryüzü şekillerinin ve insan faaliyetlerinin belli kalıplar içerdiği anlaşılınca, ortaya çıkan karmaşık durumu daha rahat anlamak için coğrafyacılar yeryüzünü daha küçük parçalara bölmeye çalışmışlardır. Nasıl ki tarihçiler tarihi daha iyi anlamak ve öğretebilmek için devirlere ayırıyorlarsa, coğrafyacılar da bölgelere ayırır. Özellikle son zamanlarda insan faaliyetlerinin çok çeşitlenmesi, bölgeler üzerinde önemli değişiklikler yapması ve bazı siyasi kararlar (Avrupa Birliği'nin kuruluşu ve genişleme süreci gibi) bölgesel coğrafyanın halen yaşamakta olduğunu göstermektedir" (s. 15).

Tümertekin ve Özgüç'e (2010: 43) göre, fiziki ve beşeri çeşitli elemanları birlikte ele alan ya da bunları birbirleriyle yoğuran yaklaşıma bölgesel coğrafya denilmektedir. Arınç'a (2013: 15) göre bölgesel coğrafya, coğrafi kültür tarafından üretilmiş sistematik bilgileri, kendine has bir metodolojiyi izleyerek, sınırlandırılmış bir mekân ünitesine belli dozajlarda uygulayan ve derli-toplu sonuçlar elde eden, coğrafyanın alt disiplinlerinden biridir. En nihayetinde bölgesel coğrafya kısaca, belirlenen bir bölge içerisinde fiziki ve beşeri coğrafya konuları üzerinde araştırma yapmak demektir (Gümüşçü, 2013: 313).

Yeryüzünün bütününde veya çeşitli kısımlarında coğrafyanın bir/birkaç ya da tüm konularını, sentezci bir yaklaşımla araştırıp inceleyen bölgesel coğrafyanın, coğrafya bilimi içinde çok özel bir yeri bulunmaktadır (Özçağlar, 2006: 185). "Bölgesel coğrafyada, fiziki ve beşeri çeşitli elemanlar birlikte ele alınır, daha doğrusu bunlar birbirleriyle yoğrulur. J. Hart 'The highest form of the geographer's art' (1982) başlıklı makalesinde bölgenin 'coğrafyanın sanatını icra edebileceği en yüksek yer' olduğunu ileri sürer. Sistematik coğrafya, bölgelerin anlaşılmasını kolaylaştırmak için teoriler üretir ve bölgesel coğrafya da bu teorilerin denendiği yerleri oluşturur" (Akt. Gümüşçü, Şenkul ve Yılmaz, 2014: 221-222).

Bölgesel coğrafyayı coğrafyanın resmileştirilmiş ayırımından doğan üçüncü parça olarak gören Lacoste (2004: 75) göre coğrafyanın 'birliğini' sürdürmekle görevlendirilen bölgesel coğrafya, jeoloğun, iklimbilimcinin, subilimcinin, botanikçinin, demografin, etnoloğun, ekonomistin ve sosyoloğun söylemlerinden çıkarılmış olan, dünyasal alanın şu veya bu kısmı hakkında çeşitli öğeleri toplamakta olduğunu belirtmiştir. Johnston'a (1983: 47) göre Bölgesel coğrafyanın amacı, basit bir şekilde kendini oluşturan parçaların incelenmesiyle karmaşık bir bütünün daha iyi anlaşılmasıdır.

Görüldüğü üzere Yerel Coğrafya yerine en sık kullanılan kavram bölgesel coğrafyadır. Ancak her iki kavram da kapsamı bakımından tartışma konusudur ve hangi kavramın alanyazınında diğerlerini de kapsayacak bir şekilde "çatı kavram" olarak kullanılacağı ise henüz üzerinde hemfikir olunamamış bir görüş olarak karşımızda durmaktadır. Bu nedenle yerel coğrafyayı üzerinde birtakım saptamalar gerçekleştirmeye ve çeşitli tartışmalar oluşturmaya müsait bir kavram olarak ortaya koyabiliriz.

Yerel Coğrafya Öğretimi

İnsanlar genellikle coğrafyayı devletlerin başkentlerinin, yeryüzü şekillerinin ve okyanusların adlarının ezberlendiği bir ders olarak düşünürler (Mohan, Mohan ve Uttal, 2015: 63). McCune'e (1948: 290) bir öğrencinin coğrafyayı "cehennem ve ondan öte yerlerin incelenmesi" olarak tanımladığını ifade etmiş ve coğrafyanın günlük yaşamda eğitimin bir parçası olması için öğretmenlerin yerel alanlardan ziyade uzak alanların bir incelemesi olarak görülen bu yanlış coğrafya kanısıyla mücadele etmeleri gerektiğini söylemiştir. Bunun içinde, öğrenmenin sadece okul sıralarında değil evde, aile içinde, mahallede, akran grupları gibi sosyal çevremizde olabileceği gibi fiziki çevrede örneğin ev-okul yolunda, şehrin caddelerinde, mahalle sınırlarında, müzede, üzerinden geçtiğimiz tarihi bir köprüde, su içtiğimiz çeşme başında, alışveriş için gittiğimiz taş hanlarda vb. fiziki/tarihi mekânlarda da devam eden bir süreç olduğunu unutmamak gerekir (Örten, 2008: 1-2). "Öğrenci eğer kırsal alanda yaşıyorsa, kazandırılacak hedef davranışlarda öncelik ve ağırlık kırsal ortamda karşılaştığı ve karşılaşıcağı sorunları ve onların çözümlerini içermelidir. Eğer kentsel bir ortamda yaşıyorsa, bu kez de kentle ilgili sorunlara ağırlık ve öncelik verilmelidir. Eğitimin temel ilkelerinden biri de yakın çevre ve zamandan uzağa gitmektir. Çocuğun çevresi denince akla ilk önce içinde doğup büyüdüğü ev, evinin bulunduğu yer ile kendinin yürüyerek veya herhangi bir araçla gidebileceği yerlerde algıladığı nesnelere, olaylar ve buralarda etkileşim içine girdiği insanlar akla gelir" (Sönmez, 1999 ve Akdeniz, 1994, akt. Kazancı, 2010: 38). Eğer bireyin eğitim aracılığıyla ülkemizin ve dünyamızın coğrafyasını bilmesi ve üzerinde yorum yapmasını isteniyorsa, öncelikle içinde bulunduğu yerden yani köy, kasaba, belde, ilçe, il, bölüm, bölge, ülke ve kıta gibi özelden

genele doğru bir öğrenme gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda özelden genele doğru gerçekleştirilecek öğretim ekseninin ilk basamağı olan yerel çevrenin özellikle iyi anlaşılması önem arz etmektedir.

Geertz'e (2007: 15) göre dünyada yeterince genel ilke bulunmaktadır. "Toplumsal olguları açıklamak için yerel bilginin de kullanılması gereklidir. Geertz'in vermiş olduğu 'insanlar önlerinde dümdüz uzanıyormuşçasına otobanı görebilirler ancak otoban her zaman açık olmayabilir olsa bile yan yolları da bilmenin, zaman zaman yan yollardan da gitmenin gerekli olabileceği' örneği yerel bilginin de genel ilkeler kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır" (Akt. Kazancı 2010: 31). Akcan'a (2016: 30-31) göre küreselleşmenin getirdiği problemlerle baş edebilmek, değerlerimizi koruyabilmek adına yerel özelliklerin korunması, aktarılması ve yaşatılması için eğitim ve öğretim sürecinde konuların çocuğun yakın çevresiyle ilişkilendirmesi ve yerel niteliklerin kaynak olarak kullanılması gerekmektedir. Çünkü Aksoy'un (2003) da belirttiği gibi öğrenci içinde yaşadığı doğal çevre sayesinde bir takım ihtiyaçlarını karşılamaktadır ve bulunduğu ortam ile çok yakın bir ilişki içindedir. Bu nedenle, sürekli iletişim içinde bulunduğu ortam, olgu ve olayları daha kolay algılama ve öğrenme eğilimindedir (Aksoy, 2003, akt. Kazancı, 2010: 38). Varma (2005: 83) normal koşullar altında sadece bir alanın çocuklar tarafından ayrıntılı bir şekilde incelenebileceğini, bu alanın ise her şeye yakın olan yerel alan/çevre olduğunu söylemiş ve yerel alanın dünyanın diğer parçalarını incelemek için bir temel oluşturduğunu belirtmiştir.

Akınoğlu'na (2005: 93) göre coğrafya eğitimi, "ilk önce insanları tanımak, sonra mekân olarak da en küçüğünden en büyüğüne kadar tüm mekân birimlerini tanımak, bunlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu süreçte öğrenciler öncelikle kendi çevresini coğrafi açıdan öğrenmeli, sonra ulaşılabilecek kendi çevresine benzer coğrafi özellikleri, daha sonra ise tüm dünyayı öğrenmelidir". Bu bağlamda coğrafyanın bir parçası olan yerel coğrafya, yeryüzünün sınırlandırılmış bir alanının coğrafi olarak herhangi bir açıdan veya her yönden incelenmesini içeren bir coğrafya yaklaşımıdır. Yerel coğrafya öğretimi ise, özelden coğrafya öğretiminin genelde ise eğitim – öğretim sürecinin bir parçası olarak, bireyin yakın çevresinden başlayarak temelde bulunduğu çevreyi ve bölgeyi anlamasına yardımcı olan bir öğretim yaklaşımıdır. Yerel coğrafyanın ülke ve kıta gibi büyük kara parçalarını kapsıyor olması yerel coğrafya öğretiminin de bunun gibi büyük alanları kapsadığı anlamına gelmemektedir. Çünkü pedagojik açıdan öğrencilerin tanınmasını istediğimiz alan, mikro bir alandan (evimizin bahçesi gibi) başlayarak daha çok gününbirlik bir inceleme gezisi yapabileceğimiz bir sahaya kadar ele alınabilir. Öte yandan yerel coğrafya öğretiminin öncelikle ulaşılabilecek en yakın çevreden başlaması, ülke ve kıta gibi içinde bulunduğumuz veya bulunmadığımız diğer büyük kara parçalarını ve en nihayetinde yerküremizi tanımaya ve anlamlandırmaya yardımcı olacaktır.

Yerel coğrafya, dünya üzerindeki yerlerin göreceli durumlarını öğretmektedir (Mathews 1839: 5). Yerel coğrafya öğretimi sınırları belirli bir alanın onu diğer alanlardan ayıran özelliklerinin bireylere eğitim yoluyla aktarılmasını ve bireylerin içinde yer aldığı çevrenin fiziki, beşeri ve ekonomik etmenlerini öğrenmesini, bireylerin öğrendiklerinden hareketle bilgilerini genellemesini, farklı bağıntılar kurarak çıkarımlarda bulunmasını ve öğrendiklerini gündelik yaşamlarında kullanmasını amaçlamaktadır. Wang (2005) yerel coğrafya eğitiminin amacını kısaca öğrencilerin evlerinin coğrafi çevresini anlamak olarak ifade etmiştir. Xin'e (2007) ise yerel coğrafya eğitimi, "öğrencilerin okul çevresini bilmesine, ders kitabındaki bilgiyi kullanmasına, pratik kabiliyetini geliştirmesine, sürdürülebilir kalkınma fikrini oluşturmasına, ülke ve memleket sevgisini harekete geçirerek geliştirmesine yardımcı olmak" şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde Huang ve Pan (2014: 110) da yerel coğrafya pedagojisinin öğrencilerin pratik ve inovasyon yetenekleri için avantajlı olduğunu, yine öğrencileri vatan sevgisi ile eğitmek ve sürdürülebilir kalkınma kavramını yerleştirmek için yerel coğrafya pedagojisinin yararlı olduğunu belirtmiştir. Varma (2005: 84) da çevresini keşfeden ve gözlemleyen öğrencilerin semti/ilçesi için gerçek

bir sevgi geliştireceğini ifade etmektedir. Mei-Xue'e (2004: IV) göre ise yerel coğrafya öğretimi ile öğrenciler sadece kendi memleketlerini bilmekle kalmaz aynı zamanda çeşitli yeteneklerini de etkili bir şekilde geliştirebilirler.

“Coğrafya eğitimi insanlara, içinde bulunduğu yerin özelliklerini daha sonra dünyayı öğretmelidir. Bunun için coğrafyayı hayatın içerisinde örneklerle anlatmak gerekir. Ya da zaten hayatın içerisinde olan unsurları ön plana çıkarmak gerekir” (Akınoğlu, 2005: 80). Bunun için de “örnekler, olgu ve olaylar öğrencinin içinde yaşadığı ortamdaki örneklerdir; çünkü bu tür bir seçim öğrenmeyi kolaylaştırabilir. Kalıcılığı ve öğrendiğinin ne işe yaradığını öğrencinin anında görmesini sağlayabilir. Ayrıca çocuklar bu yaşlarda olayları ve olguları bir bütün olarak gördüğünden; bu durum olay ve olgular arasındaki temel ilişkileri de kolayca görüp anlamalarına yardım edebilir” (Kazancı, 2010: 38-39). Yerel coğrafya öğretiminde de ilkökul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyindeki öğrencilere öncelikle okulun bulunduğu yerleşim birimi ve yakın çevresindeki coğrafi faktörleri incelemek gerekir. Örneğin, en basit şekilde, Kayseri'nin merkez ve ilçelerinde yer alan herhangi bir kademedeki okulda, coğrafya derslerinde veya ilgili derslerin coğrafya konularında yeryüzü şekilleri ile dağlar ve dağ oluşumlarından –orojenik/sıra dağlar, kırık/fay dağları ve volkanik dağlar- (özellikle de volkanik dağlar konusunda) bahsederken Erciyes Dağı ve Ali Dağı'ndan muhakkak bahsetmek gerekir. Bu dağlar görüş mesafesinde ise okul bahçesine çıkılarak gösterilmesi veya buralara bir inceleme gezisinde bulunulması öğrencilerin yakın çevresinde yer alan doğal oluşumlu bir coğrafi faktörü ilk elden yerinde görme ve öğrenme deneyimine sahip olmasını sağlayacaktır. Catling (2015: 33-35) okul öncesi eğitimden ortaokula kadar yerel çevresel araştırmaların, örneğin, okul çevresi ve yerel alanla ilgili çeşitli incelemelerin önemli olduğunu belirtmiştir. Örten (2008: 26) ise her okulun çevresinde öğretmenin işine yarayacak birtakım kaynakların bulunduğunu, önemli olanın öğretmenlerin yerel coğrafya ile ilgili alanların farkına varabilmesi olduğunu ifade etmiştir.

“İnsanların yaşadıkları dünyayı iyi tanımaları gerektiği, insanın; yaşadığı yerin nerede olduğunu, etrafında kimlerin yaşadığını, suların nereye aktığını, yağmurun nasıl yağdığını, dünyanın durmaksızın döndüğünü, mevsimlerin nasıl oluştuğunu bilmesi gerekir. Bu olayların insanlara öğretilmesi coğrafya öğretimidir. Coğrafya gerçekten de hayatla en iç içe olan bilim dalıdır. Bundan dolayı coğrafya eğitimi görselliğin ağırlıkta olduğu; sadece teorik bilginin değil, uygulanarak verilen bilgilerin hâkim olduğu bir anlayış içerisinde işlenmesi gerekir (Akınoğlu, 2005: 85).

Catling'e (2015: 32) göre coğrafya, çocukların kendi hayatlarında ve yerel - küresel düzeyde toplumdaki diğer insanlar ile olan ilişkilerinde sorumlu bir şekilde hareket etmeye başlaması için çok önemlidir. Bu şekilde çocuklar dünya ve çevresi hakkında kendi öğrenmeleriyle ilgili çeşitli bağlantılar gerçekleştireceklerini ifade eder.

Coğrafya öğretiminin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için de yerel coğrafya öğretim etkinlikleri önemli katkılar sağlayacaktır. Varma'ya (2005: 84) göre öğretmen, yerel coğrafyayı öğretirken iki amaca sahip olmalıdır:

1. Belde halkının yaşamları üzerindeki yer ve mekânın etkisini vurgulamak;
2. Yakın ve uzak komşular ile yapılan temasların etkisini göstererek yerli halkın gelişimine örnek vermektir.

Savard'a (1976: 220-221) göre “Maalesef pek açık bir gerçektir ki, öğrencilerin çoğunluğu, doğduğu ilin, bucağın tarihi ve coğrafyası ile ilgili bilgilerden tamamen habersizdir. Bununla beraber, hepsinin doğdukları memleketin özel fizyonomisini, kaynaklarını, haklarının örf ve adetlerini, geleneklerini,

hikâyelerini, o memleketin geçmişte oynadığı rolü, atasözlerini, efsanelerini, yetiştirdiği ünlü insanları iyi tanımasında büyük fayda vardır. İnsan memleketini sevmek için ne kadar çok sebep bulursa, ona daha çok bağlanır ve orada kendisini adeta geçmiş nesillerle mütesanit hisseder; doğup büyüdüğümüz memleketin sevgisi, vatan sevgisinin en sağlam temelidir". Birey yaşadığı çevreyi ne kadar iyi tanırorsa o yer ile o kadar kuvvetli bir bağ oluşturur. Bu bağ, bireyin bulunduğu çevreyi korumasına ve geliştirmesine dönük samimi çalışmalar yapmasını sağlayacaktır. Bulduğu yerel coğrafyayı tanıyan ve seven kişiler, memleket ve vatan sevgisini kazanarak ülkesini nihayetinde ise küresel bir vatandaş olarak içinde bulunduğu gezegeni sevip, koruyup ve gelişimine katkı sağlayan aktif bireyler olacaklardır. Coğrafya eğitiminde yerel düzeyde etkinliklere ağırlık verilmesinin bireylere sağlayacağı başlıca yararlar ise Kızılçaoğlu ve Önal'a (2008) göre şunlardır:

- Öğrenciler yakın çevresini daha iyi tanıma fırsatı bulacaklardır.
- Yakın çevresini coğrafi açıdan iyi tanıyan bireyler, yerel ortamdaki problemlerin çözümüne daha nitelikli katkıda bulunabilirler.
- Yakın çevresine ilişkin çeşitli konularda karar verirken doğru kararlar alabilirler.
- Yerel çevreye önem verecek tarzda yürütülen coğrafya derslerini alan öğrenciler, bu dersin yaşamı boyunca işine yarayacağı kanısında hem fikir olurlar.
- Öğrenciler coğrafya dersinden edindikleri beceriler ile gelecekteki yaşamlarında yerel çevrelerinde kendi refahlarını artıracak uygulamalara yönelirler. Örneğin, ellerindeki sermayeyi bilinçli bir şekilde değerlendirebileceği bir mesleği seçmede coğrafi becerilerini kullanabilirler (s. 98).
- Yerel çevre hakkında öğrendiklerini, bölgesel, ulusal ve küreseli anlamlandırmada kullanabilirler.
- Başta yerel çevresi olmak üzere ülkesinin ve küresel bir vatandaş olarak insanlığın gelişimine katkıda bulunabilirler.
- Gerek memleketi gerek ülkesi için gerçek bir vatanseverlik değerini benimseyebilirler.

Ayrıca, öğretimde yerel çevredeki sınıf dışı kaynakların kullanılması öğretim sürecini zenginleştirir, ders konuları ile günlük yaşam arasında ilişki kurulmasını kolaylaştırır, vatandaşlık becerilerinin kazanımına katkılar sağlar, öğrencilerin ilk elden bilgi edinmelerine olanak sağlayarak deneyim kazandırır, öğrencilerin derse karşı olan ilgilerinin artmasına katkıda bulunur (Selanik-Ay, 2010: 15).

"Yerel ortama ilişkin konularda coğrafi becerilere sahip bireyler refahı için önemli kararlar (ev kiralama ve satın almada, yol güzergâhı belirlemede, alışverişte vb.) alacağı zaman bu becerilerini kullanırlar. Bu önemli kararlarda isabetli bir seçim yapmada coğrafi bilgiyi öğrencinin nasıl toplayıp, organize edeceğini bilmesi gerekir. Öğrencilerin şahsi günlük kararlarında ve içerisinde bulunulan yerel topluma ilişkin kararlarda, doğal yaşam ortamı ve toplumsal konular hakkında sistematik olarak düşünmeleri gerekmektedir. Bu da ancak bu konuda alacağı coğrafya eğitiminin içerdiği coğrafi becerilerin yerel çevreye uyumlu olması ile gerçekleştirilebilir. Coğrafya eğitiminde yerel ortama ilişkin aktivitelere önem verilmesi; insan ile çevre arasındaki ilişkiler ağını öğrencilerin görüp anlamasına imkân tanıyacaktır" (Kızılçaoğlu ve Önal, 2008: 98).

Yerel coğrafya öğretimi, sosyal sorumluluk sahibi öğrenciler yetiştirmek için, onların yerel hissiyatını, yenilikçi ruhlarını geliştirir ve öğrencilerin bilgi, yetenek, karakter ve duygusal gelişimini tümüyle desteklemektedir (Yunlong, Tarihsiz).

Sonuç olarak yerel coğrafya öğretimi, bireylere içinde bulunduğu coğrafya hakkında bilgi veren ve onu çeşitli açılardan incelemesine olanak sağlayan ve öğrencilere somut örnekler ile somut yaşantılar sağlayan bir öğretim yaklaşımıdır. Yerel coğrafya öğretimiyle kalıcı öğrenmeler edinen öğrencilerin

coğrafyaya ilgisi artar, yaşadığı coğrafyayı tanır, ülkesi ve dünyası ile ilgili coğrafi konuları daha kolay kavrar, memleket sevgisi ön plana çıkar, bulunduğu çevreye ilişkin problemlere çözümler üretebilir.

Yerel Coğrafya Öğretimi ülkemizde akademik anlamda daha önce ifade edilmemiş bir kavramdır. Ancak yerel coğrafya öğretiminin içerdiği bazı öğretim ilke, yöntem, teknik ve yaklaşımların alanyazında yaygın şekilde kullanıldığı söylenebilir. Bunlarla ilgili yapılan araştırmalar bu çalışmanın giriş kısmında verilmiştir. Yerel coğrafya öğretimi içerisine dâhil edilebilecek bazı öğretim ilkeleri Yakından Uzağa, Somuttan Soyuta, Aktivite/Etkinlik, Güncellik/Yaşanırılık, Açıklık; bazı öğretim yöntem ve teknikleri Arazi Çalışmaları, Gezi-Gözlem, Aktif Öğrenme; son olarak bu kapsamda ele alınabilecek bazı öğretim yaklaşımları ise Sınıf Dışı/Okul Dışı Eğitim, Yer Tabanlı/Temelli Öğrenme, Çevresel Eğitim/Çevre Eğitimi ve Deneyimsel Öğrenme olarak ifade edilebilir. Yerel coğrafya öğretimi, adı geçen öğretim ilke, yaklaşım, yöntem ve tekniklerini tek bir çatı altında birleştirebilecek bir öğretim yaklaşımı olarak ele alınabilir. Bu yaklaşım başta Coğrafya olmak üzere, içerdiği çeşitli unsurlardan hareketle (okul dışı, yakından uzağa, deneyimsel öğrenme vb.) Tarih ve Sosyal Bilgiler gibi diğer derslerin öğretiminde de yararlanılması gerekmektedir. Bu açıdan eğitim-öğretim sürecinde ele alınması gereken önemli bir yaklaşımdır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Alanyazın incelemeleri sonucunda yerel coğrafyaya ilişkin gerek yurtiçi gerekse de yurtdışı alanyazında sınırlı sayıda çalışmanın yer aldığı belirlenmiştir. Ancak yurtiçi alanyazındaki sınırlı sayıdaki çalışmalar da yerel coğrafya öğretimini başlı başına ele alan çalışmalar değildir. Ancak yerel coğrafya öğretiminin içeriğine (yer tabanlı eğitim, çevre eğitimi, doğa eğitimi, deneyimsel öğrenme, okul dışı/sınıf dışı öğrenme, arazi çalışmaları vb.) yönelik ise çok sayıda çalışma/araştırma bulunmaktadır. Yurtdışı alanyazında ise yerel coğrafya öğretimi adıyla çalışmalar sınırlı iken, içeriğine ilişkin çalışmalar ise oldukça fazladır. Hem yurtiçi hem de yurtdışı alanyazında yapılan bu araştırmalardan bazılarında çalışmanın giriş bölümünde yer verilmiştir. Alanyazın incelendiğinde yerel coğrafya öğretimi ile ilgili çalışmalarının oldukça eskiye dayandığını Mei-Xue (2004) çalışmasında, yerel coğrafya öğretiminin her zaman coğrafya öğretiminin bir parçası olduğunu; yerel coğrafyanın öneminin yurtdışında Çin'den çok daha öncesinde bilindiğini ve her bir ülkenin coğrafya dersinde yerel coğrafya öğretimi ile ilişkilendirdiğini; aslında, Çin'de coğrafya öğretiminin yerel coğrafya öğretimi ile başladığını ifade etmiştir. Benzer şekilde Li (2008) de çalışmasında yerel coğrafya öğretiminin geçmişten bugüne ortaokul coğrafya öğretiminde her zaman önemli bir unsur olduğunu belirtmiştir.

Yine alanyazında yerel coğrafyanın özelde coğrafya öğretiminin genelde ise eğitim-öğretim sürecinin önemli bir parçası olduğuna vurgu yapılmıştır. Jing (2011) de Tana (2012) da yerel coğrafyanın ortaokul coğrafya öğretiminin önemli bir parçası olduğunu ve yeri doldurulamaz bir rol oynadığını ifade etmişlerdir. Catling (2015: 33-35) ise yerel-çevresel araştırma ve incelemelerin yalnızca ilk ve ortaokulda değil, okul öncesi eğitimden itibaren önemli bir unsur olduğunu belirtmiştir. Kızılçaoğlu ve Önal (2008) ise öğrencilerin kendi yaşam alanı ve yakın çevresini tanımalarının son derece önemli olduğunu bu sayede öğrencilerin yakın çevresindeki problemleri çözmede ve doğru karar almada başarılı olacaklarını, bu da ancak öğrencilerin alacağı coğrafya eğitiminin içerdiği coğrafi becerilerin ve etkinliklerin yerel çevreye uyumlu olması ile gerçekleştirilebileceğini ifade etmişlerdir. Öztürk ve Alkış (2009) ise yaptıkları çalışmada sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ilköğretimde coğrafya öğretiminin amacına yönelik algılamalarında zaten %43,8 ile yerel görüşün etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Öztürk ve Alkış'ın çalışmasını destekler nitelikte olan bir başka çalışma ise Şeyihoğlu ve Geçit'in (2010) çalışmasıdır. Bu çalışmaya göre sınıf öğretmenlerinin "coğrafi çevre" denilince sınırlandırılmış bir alanı algıladıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar bu durumu, öğretmenlerin coğrafya denilince zihinlerinde yaşadıkları yerin, yakın çevrenin yani sınırlandırılmış bir alanın belirdiğini gösterdiğini, başka bir ifade ile

bu öğretmenlerin coğrafya bilimine olan bakış açısının yalnızca 'Yerel Coğrafya'dan ibaret olduğu yorumunu yapmışlardır.

Yurtdışında yerel coğrafya öğretimi konusunda yapılan doğrudan çalışmalar incelendiğinde eğitim ve öğretim süreçlerinde yerel coğrafya kaynaklarının kullanılması öğrencilere birçok yarar sağladığı belirtilmiştir. Bu çalışmalardan birini gerçekleştiren Cao (2006), yerel coğrafya öğretiminin öğrencilerin coğrafi uygulama yeteneklerini geliştirmeye, ülkesini ve memleketini seven bireyler yetiştirmeye hizmet ettiğini belirtmiştir. Wu (2007) ise çalışmasında yerel coğrafya ders kaynaklarıyla öğrencilerin coğrafya öğretimine karşı ilgisini uyandırdığından ve öğretim materyalleriyle bilgiyi anlamalarına yardımcı, öğrencileri memleket sevgisiyle yetiştirme ve çeşitli kabiliyetlerini geliştirmede yararlı olduğundan söz etmiştir. Alanyazında yerel coğrafya öğretiminin daha çok bireylerde vatanseverlik değerini ortaya çıkardığı belirlenmiştir. Benzer şekillerde Xin (2007), Yuan (2011), Tana (2012) ve Huang ve Pan (2014) da yapmış oldukları çalışmalarda yerel coğrafya öğretiminin öğrencilere birtakım yararların yanında bireyin vatan ve memleket sevgisini de ortaya çıkardığını belirtmişlerdir.

Akcan (2016) ise çalışmasında yerel coğrafya öğretiminden eğitim - öğretim süreçlerinde yararlanılmasının coğrafya ile ilgili konuların öğrenilmesini daha kalıcı ve anlamlı hale getireceğini belirtmiştir. Ayrıca Akcan çalışmasında öğretmen, öğrenciler ve yöre halkının eğitim ve öğretim sürecinde yerel öğelerden yararlanmanın öğrencilerin ilgisini çekeceği ve yakın çevresini daha iyi tanıyacağını düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Selanik-Ay (2010) ise çalışmasında yerel çevreye yapılacak alan gezilerinin öğrencilerin konuları günlük yaşamla bütünleştirmelerine ve sorun çözüme becerileri kazanmalarına katkı getirdiği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Köşker (2012) de çalışmasında öğretmenler, yer temelli öğretimin öğrencilerin yaşadıkları yerdeki doğal ve kültürel kaynakların önemini öğrenmelerinde, yakın çevrelerdeki sorunların farkına varmalarında ve yer ile insan arasında ilişkiyi kavranmalarında yüksek düzeyde etkili olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır.

Tüm bunlar göstermektedir ki, yerel coğrafyanın sınırlarının tartışmaya açık olması (bölgesel coğrafya kavramının da) yerel coğrafya öğretiminin sınırlarının belirlenmesinde ve öğretiminde herhangi bir tartışmaya fırsat vermemektedir. Çünkü yerel coğrafya öğretimi, bireyin günübirlik yürümeyle veya bir araçla ulaşabileceği yakın çevresini ifade etmektedir. Sonuç olarak yerel coğrafya öğretimi coğrafya konularının öğretiminde doğrudan yararlanılabilecek bir yaklaşım olarak karşımızda durmaktadır. Ancak, yerel coğrafya öğretimi yalnızca coğrafya öğretiminde değil, birçok dersin konularının öğretiminde 'yakın çevre/yakından uzağa' öğretim ilkesi çerçevesinde yararlanılabilecek bir yaklaşımdır. Eğitim – öğretim sürecinde ise yerel coğrafyadan iki şekilde yararlanabilir. Bunlardan birincisi derslerde sınıf ortamına yerel çevre problemleri ile yerel kaynak kişiler ve materyaller getirilerek, yerel çevre odaklı etkinlikler/projeler yaptırılarak ve yerel çevreden örnekler verilerek; ikincisi ise konuların öğretiminde sınıf/okul dışı kaynakların bizzat yerinde incelenmesi olarak gerçekleştirilebilir.

Çalışma sonucunda ise şu öneriler getirilebilir: 2017 yılında ortaokul müfredatına 5, 6, 7. ve 8. haftada iki ders saati olarak "Şehrimiz ... Dersi Öğretim Programı" adlı bir seçmeli ders eklenmiştir. Bu dersin 2018-2019 eğitim-öğretim yılında verilmeye başlanması planlanmaktadır. "Şehrimiz ..." adlı bu ders ile ulaşılmak istenen hedeflerin tamamına yakını yerel coğrafya öğretiminin hedefleriyle örtüşmektedir. Bu nedenle "Şehrimiz ..." adlı seçmeli ders ortaokul öğrencilerinin seçimine bırakılmaksızın zorunlu hale getirilmeli veya ilgili derslerin öğretim programlarında yerel coğrafya öğretimi ile ilgili öğrenme alanlarına/ünitelere yer verilmelidir. Benzer şekilde ortaöğretim düzeyinde de "Şehrimiz ..." dersine benzer bir derse veya ilgili coğrafya derslerinin içeriklerinde yer verilmesi gerekmektedir. Ayrıca başta coğrafya öğretmenleri olmak üzere ilgili branşlardaki öğretmenlere de hizmet içi eğitimler, hizmet

öncesinde ise eğitim fakültesi programlarında yerel coğrafya öğretimi ile ilgili ders ve konulara yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akcan, S. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı çevre eğitimi unsurları (Bilecik ili örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Akcan, F. (2016). *Sosyal bilgiler öğretiminde yerel öğelerin kullanımı: Beypazarı örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Akınoğlu, O. (2005). Coğrafya eğitiminin etkililiği ve sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (12), 77-95.
- Akkuş, A. ve Meydan, A. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi ve coğrafi mekân uygulamalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(13), 14-30.
- Akşit, F. (2007). *Coğrafya öğretiminde aktif öğrenmenin akademik başarı ve tutum üzerine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akşit, F. ve Şahin, C. (2011). Coğrafya öğretiminde aktif öğrenmenin akademik başarı ve tutum üzerine etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 1-26.
- Alkış, S. (2008). Coğrafya öğretiminde inceleme gezileri ve arazi çalışmaları, R. Özey ve A. Demirci (Ed.). *Coğrafya öğretiminde yöntem ve yaklaşımlar*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Altın, B.N. ve Atçı, A.Ş. (2014). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri (İnternet tabanlı uygulamalar), M. Safran (Ed.). Sosyal bilgiler öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Altın, B.N. ve Demirtaş, S. (2014). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri, M. Safran (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ardoin, N.M., Bowers, A.W., Roth, N.W. ve Holthuis, N. (2018). Environmental education and K-12 student outcomes: A review and analysis of research, *The Journal of Environmental Education*, 49(1), 1-17, DOI: 10.1080/00958964.2017.1366155
- Arı, Y. (2008). Coğrafyayı neden çok boyutlu olarak tanımlama ve öğretmeye ihtiyaç vardır?, R. Özey ve A. Demirci (Ed.), *Coğrafya öğretiminde yöntem ve yaklaşımlar*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Arınc, K. (2013). Coğrafi metodoloji açısından bölgesel coğrafya, bölge bilimi ve coğrafi bölgeler. *Türk Coğrafya Dergisi*, 60, 13-24.
- Arslan, S. (2011). *Çevre eğitiminin eleştirel düşünme ve çevresel tutum üzerine etkisi (Sakarya il örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Artvinli, E. ve Kaya, N. (2010). 1992 Uluslararası coğrafya eğitimi bildirgesi ve Türkiye'deki yansımaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 93 -127.
- Atasoy, E. (2004). *Coğrafya bilimi ve coğrafya öğretimine giriş*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Ayas, C. ve Taştan, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde coğrafi alanlar, A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydemir, G. (2002). Yerellik kavramı, *STK'lar, yerelleşme ve yerel yönetimler*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Aytaç, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimlerinde gezi-gözlem metodunun yeri ve önemi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11-1(21), 55-69.
- Ballı, A. (2009). *9. Sınıf fiziki coğrafya konuları öğretiminde gezi gözlem yönteminin önemi (Bağcılar ilçesi örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bartosh, O. (2009). *Learning through environmental education: Exploring the influences of environmental education programs on student learning and achievement* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). The University Of British Columbia, Canada.
- Baydil, E. (2003). *Eğitim fakülteleri, ilköğretim ve Türkçe öğretmenliği bölümleri için coğrafyaya giriş*. Ankara: Pegem Akademi.

- Binbaşıoğlu, C. (2000). Okulda ders dışı etkinlikler (Öğretmen kitapları dizisi). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Birinci, O. (2013). *İlkokul 3. Sınıf hayat bilgisi dersine yönelik geliştirilen doğa eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin doğa algılarına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Biricik, A.S. (1999). Coğrafyanın özü ve önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2, 5-6.
- Bogner, F.X. (1998). The influence of short-term outdoor ecology education on long-term variables of environmental perspective, *The Journal of Environmental Education*, 29(4), 17-29, DOI: 10.1080/00958969809599124
- Braun, T. ve Dierkes, P. (2017). Connecting students to nature – how intensity of nature experience and student age influence the success of outdoor education programs, *Environmental Education Research*, 23(7), 937-949, DOI: 10.1080/13504622.2016.1214866
- Briault, E.W.H. (1953). The Study of Local Geography as an Integral Part of The School Course, *Geography*, 38(1), 29-32, 30.04.2018 tarihinde https://www.jstor.org/stable/40563349?seq=1#page_scan_tab_contents adresinden erişilmiştir.
- Business Dictionary. (2015). *Global*. 24.11.2015 tarihinde <http://www.businessdictionary.com/definition/global.html> adresinden erişilmiştir.
- Cao, D.C. (Vaiz). (2006). *On the teaching of local geography in middle school under the criterion of the new course* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). East China Normal University, China. 15.12.2015 tarihinde <http://search.proquest.com/docview/1026727978?accountid=15875#center> adresinden erişilmiştir.
- Catling, S. (2015). İlköğretimde coğrafya önemlidir!. (S. Şenyurt, Çev.), *Turkish Journal of Geography Education*, 1(1), 29-36.
- Chin, J. (2001). *All of a place: Connecting schools, youth and community*. A Project of the Bay Area School Reform Collaborative Funders Learning Community. 10.05.2015 tarihinde <http://www.fundee.org/facts/reports/> adresinden erişilmiştir.
- Çalışkan, O. (2015). *Coğrafya eğitimi ve arazi çalışmaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1823-1841. DOI: m10.12738/estp.2013.3.1410
- Çepni, O. ve Aydın, F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı okul ortamlarına ilişkin görüşleri, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 39, 317-335.
- Doğanay, H. ve Doğanay, S. (2014). *Coğrafya'ya giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, H. ve Sever, R. (2013). *Genel ve fiziki coğrafya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erdem, M. (2007). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Evans, R.T. ve Kılıncı, E. (2013). History of place-based education in the social studies field. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (Sosyal Bilgiler Öğretimi Özel Sayısı), 6(14), 263-280.
- Evin-Gencil, İ. (2006). Öğrenme stilleri, deneysel öğrenme kuramına dayalı eğitim, tutum ve sosyal bilgiler program hedeflerine erişimi düzeyi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Farmer, J., Knapp, D. ve Bento, G.M. (2007). An elementary school environmental education field trip: Long-term effects on ecological and environmental knowledge and attitude development. *The Journal of Environmental Education*, 38(3), 33-42, DOI: 10.3200/JOEE.38.3.33-42
- Feng, L. (2012). *Based on the local curriculum resources of geography case teaching research* (Unpublished Master Thesis). Zhejiang Normal University, China.
- Fogel, S. (1998). *Social studies: Joining the community through environment-based education*. Closing the Achievement Gap, Using the Environment as an Integrating Context for Learning, Prepared by

- Gerald A. Lieberman and Linda L. Hoody. 07.12.2015 tarihinde <http://www.seer.org/pages/execsum.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Garipağaoğlu, N. (2001). Gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 3(2), 13-30.
- Geertz, C. (2007). *Yerel bilgi*. Ankara: Dost Kitapevi
- Gersmehl, P. (2008). *Teaching geography*. New York: The Guilford Press.
- Glenn, J.L. (2000). Environment-based education: Creating high performance, The National Environmental Education & Training Foundation, Washington D.C., 10.12.2015 tarihinde <http://eric.ed.gov/?q=Glenn%2c+Joanne+Lozar&id=ED451033> adresinden erişilmiştir.
- Gökler, F. (2012). *Doğal ortamda yürütülen çevre eğitiminin, ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına etkisi: Ovacık örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gregory, D; Johnston, R; Pratt, G; Watts, M.J. ve Whatmore, S. (2009). *The dictionary of human geography*. United Kingdom: Wiley-Blackwell Publishing.
- Gümüşçü, O. (2013). *Coğrafyaya davet*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Gümüşçü, O., Şenkul, Ç. ve Yılmaz, H.H. (2014). *Temelleri gelişimi ve yapısıyla tarihi coğrafya*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Güner, İ. (2011). Coğrafyanın gelişimi, H. Yazıcı ve K.M. Koca (Ed.). *Genel coğrafya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güngördü, E. (2006). *Coğrafya öğretim yöntemleri ve çağdaş öğretim yaklaşımları*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Hartshorne, R. (1939). *The nature of geography*. USA: The Science Press Printing Company.
- Healey, M. ve Jenkins, A. (2000). Kolb's experiential learning theory and its application in geography in higher education. *Journal of Geography*, 99(5), 185-195, DOI: 10.1080/00221340008978967
- Herod, A. (2003). Scale: the local and the global, S. L. Hollaway, S. P. Rice ve G. Valentine (Ed.). *Key concepts in geography*. London: Sage Publications.
- Hoffernan, M. (2003). Histories of geography, S. L. Hollaway, S. P. Rice ve G. Valentine (Ed.). *Key concepts in geography*. London: Sage Publications.
- Huang, Y. ve Pan, A. (2014). The local geography education in Guangzhou High School. *Education Research Frontier*, 4(4), 110-116.
- Iared, V.G., Oliveira, H.T. ve Reid, A. (2017). Aesthetic experiences in the Cerrado (Brazilian savanna): contributions to environmental education practice and research. *Environmental Education Research*, 23(9), 1273-1290, DOI: 10.1080/13504622.2017.1312290
- İşeri-Gökmen, S. (2008). *Effects of problem based learning on students' environmental attitude through local vs. Non local environmental problems* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Middle East Technical University. Ankara.
- Jing, H. (2011). *A study on development of local geography textbooks for junior high school in yanbian area* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yanbian University, China. 14.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/199405> adresinden erişilmiştir.
- Jose, S., Patrick, P.G. ve Moseley C. (2017). Experiential learning theory: the importance of outdoor classrooms in environmental Education. *International Journal of Science Education*, 7(3), 269-284, DOI: 10.1080/21548455.2016.1272144
- Juan, Z.S. (2012). *Construction of local geography teaching materials based on the new curriculum standards* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Shandong Normal University, China. 15.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/1957744> adresinden erişilmiştir.
- Kaya, İ. (2014). Coğrafi düşüncede mekân, *Coğrafyacılar derneği uluslararası kongresi bildiriler kitabı*. Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği Yayınları.
- Kaya, K. (1942). *İlkokulda coğrafya öğretimi*. İstanbul: Maarif Matbaası.

- Kayalı, H. (2008). Sosyal bilgiler dersinde Marmara ve Ege bölgeleri konularının öğrenilmesi ve öğretilmesinde yakından uzağa ilkesi ve diğer faktörlerin etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 18, 134-148.
- Kazancı, H. (2010). *Otantik öğrenme açısından yerel coğrafi bilgi (Artova örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Tokat.
- Kızılçaoğlu, A. (2006). Coğrafya dersi öğretim programı hakkında düşünceler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(16), 1-19.
- Kızılçaoğlu, A. ve Önal, H. (2008). Beşeri sistemler öğrenme alanında yerel bakış açısının önemi ve etkinlik önerileri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 18, 96-113.
- Koç, H. ve Aksoy, B. (2012). Coğrafya eğitiminde bölge kavramı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 25, 319-339.
- Kolukısa, E.A. (2002). Lise coğrafya öğretim programı hazırlanırken dikkat edilmesi gerekli bazı hususlar. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 159-168.
- Komiyon. (2014). *Ortaöğretim 9. sınıf coğrafya ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. 30.11.2015 tarihinde <http://www.meb.gov.tr/2014-2015-egitim-ogretim-yilinda-okutulacak-ilk-ve-orta-ogretim-ders-kitaplari/duyuru/7013> adresinden erişilmiştir.
- Köşker, N. (2012). *Coğrafya eğitiminde yer temelli öğretim yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Köşker, N. ve Karabağ, S. (2012). Coğrafya eğitiminde yer temelli öğretim yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(3), 123-137.
- Lacoste, Y. (2004). *Coğrafya savaşmak içindir*, (A. Ertan Çev.). İstanbul: Doruk Yayınları.
- Lambert, D. ve Balderstone, D. (2000). *Learning to teach geography in the secondary school*. London: Routledge Falmer
- Lei, Z. (2007). *Study local geography education in middle school by inquiring* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Northeast Normal University, China. 14.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/1320684> adresinden erişilmiştir.
- Li, S.M. (2008). *Relationship for the case of local geography and the geography classroom teaching* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Liaoning Normal University, China. 14.12.2015 tarihinde <http://www.topresearch.org/showinfo-109-539888-0.html> adresinden erişilmiştir.
- Li, Y. (2014). *The research on content system of local geography teaching under the new curriculum standard in Linyi city* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Shandong Normal University, China. 14.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/2203238> adresinden erişilmiştir.
- Linnemanstons, K.A. ve Jordan, C.M. (2017). Learning through place: Evaluation of a professional development program for understanding the impact of place-based education and teacher continuing education needs. *Journal of Sustainability Education*, 12, 1-25.
- Liu, Y. ve Zeng, J. (2011). The reform of local geographical education under the background of globalization in Chinese Universities, L. Zhang and C. Zhang (Eds.). *Engineering education and management*, (Results of the 2011 International Conference on Engineering Education and Management (ICEEM2011), II. Vol., Berlin: Springer-Verlag: Heidelberg. ISBN: 978-3-642-24819-1 (Print), 978-3-642-24820-7 (Online).
- Madran, B. ve Önal, Ş. (2000). *Yerellikten küreselliğe uzanan çizgide tarihin çokpaylaşımlı vitrinleri: Müzeler ve sunumları, müzecilikte yeni yaklaşımlar küreselleşme ve yerelleşme*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Malkoç, S. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Mathews, W.F. (1839). *Local geography of europa*. Kidderminster: Thomas Pennel. 01.12.2015 tarihinde https://books.google.com.tr/books?id=DXYEAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gs_bse_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden erişilmiştir.

- Mazman, F. (2007). *Sosyal bilgiler eğitiminde gezi-gözlem metodunun uygulanmasına ilişkin bir araştırma (Tokat örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- McCune, S. (1948). Exercises for teaching local geography at the collage level. *The Journal of Geography*, 47. 24.01.2018 tarihinde <http://booksc.org/book/30014050/01232f> adresinden erişilmiştir.
- Mei-Xue, L. (2004). *Study local geographical teaching and application of its resources – take example for senior geography teaching in zaozhuang region* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Shandong Normal University. China. 23.12.2015 tarihinde <http://www.docin.com/p-822026787.html> adresinden erişilmiştir.
- Mentiş-Taş, A. ve Özkaral, T.C. (2015). Sosyal bilgiler 4-5. sınıf programı ve ders kitaplarının yer temelli eğitim yaklaşımına göre değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (XIV. USOS Özel Sayısı), 32-43.
- Meydan, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde gezi-gözlem ve doğa eğitimi, R. Turan, A.M. Sünbül ve H. Akdağ (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-I*. Ankara: Pegem Akademi.
- Meydan, A. (2015). Coğrafya nedir?, H. Yazıcı ve N. Koca (Ed.). *Genel coğrafya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Mohan, L., Mohan, A. ve Uttal, D. (2015). *Harita ve mekânsal teknolojilerle düşünme ve öğrenme araştırmaları*, (M. Öztürk, Çev.). *Turkish Journal of Geography Education*, 1(2), 63-77.
- Okur-Berberoğlu, E. ve Uygun, S. (2013). Sınıf dışı eğitimin dünyadaki ve Türkiye'deki gelişiminin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 32-42.
- Ottoa, S. ve Pensini, P. (2017). Nature-based environmental education of children: Environmental knowledge and connectedness to nature, together, are related to ecological behaviour. *Global Environmental Change*, 47, 88–94.
- Özçağlar, A. (2006). *Coğrafyaya giriş*. Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık.
- Özdemir, O. (2010). Doğa deneyimine dayalı çevre eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin çevrelere yönelik algı ve davranışlarına etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 125-138.
- Özgen, N. (2011). Fiziki coğrafya dersi öğretim metoduna farklı bir yaklaşım: Gezi-gözlem destekli öğretim. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 373-388.
- Özkan, İ. (2009). *Gezi-gözlem ve inceleme yönteminin 6. sınıf sosyal bilgiler programı ülkemizin kaynakları ünitesindeki öğrenci başarılarına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Örten, H. (2008). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler üniteleri ile ilişkilendirilmesine yönelik bir çalışma (Tokat örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Tokat.
- Öztürk, M. (2007). Coğrafya: gelişimi, içeriği, eğitimi, S. Karabağ ve S. Şahin (Ed.). *Kuram ve uygulamada coğrafya eğitimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Öztürk, M. (2014). Üniversite coğrafya eğitimi üzerine, E. Bekaroğlu ve A. R. Özdemir (Ed.). *Bir disiplinin iç dünyası modern Türk coğrafyası üzerine söyleşiler*. İstanbul: İdil Yayıncılık.
- Öztürk, M. ve Alkış, S. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının coğrafya ile ilgili algılamaları. *İlköğretim Online*, 8(3), 782-797.
- Özür, N. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Pınarcıoğlu, M. (1994). Yeni coğrafya ve yerellikler, *Toplum ve Bilim Dergisi*. İstanbul: Birikim Yayınları. 64-65, 90-110.
- Pickering, S. (2017). Without walls: A discussion on the place of learning outdoors in primary schools in England, *Reflections on Primary Geography, The Register of Research in Primary Geography*, Sheffield, 147-150. ISBN 978-0-9538154-5-6
- Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Choi, M.Y., Sanders, D. ve Benefield, P. (2004). *A review of research on outdoor learning, national foundation for educational research and King's College London*. 16.12.2015 tarihinde <http://www.field-studies->

- council.org/media/268859/2004_a_review_of_research_on_outdoor_learning.pdf adresinden erişilmiştir.
- Sarıbaşı, D., Doğanca-Küçük, Z. ve Ertepinar, H. (2017). Implementation of an environmental education course to improve pre-service elementary teachers' environmental literacy and self-efficacy beliefs. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 26(4), 311-326, DOI: 10.1080/10382046.2016.1262512
- Savard, C. (1976). *Çağdaş pedagojiden seçmeler*, (N. Yüzbaşıoğulları, Çev.). *Öğretmen Kitapları: 128*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Selanik-Ay, T. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde yerel toplum çalışmalarından yararlanma: bir eylem araştırması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Sever, R. ve Samancı, O. (2002). İlköğretimde çevre eğitimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7(7), 155-163.
- Sütgibi, S. ve Ozaner, F.S. (2006). Spil Dağı Milli Parkı (Manisa) ve çevresinde ekoloji temelli doğa eğitimi (Proje Kitabı), Proje Kodu: 105Y013, Manisa.
- Şahin, S. (2010). Coğrafyada çağdaş öğretim yöntemleri, R. Özey ve S. İncekaya (Ed.). *Coğrafya eğitiminde kavram ve değişimler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, V. ve Özey, R. (2012). İngiltere'de lisans düzeyinde coğrafi arazi çalışmaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 25, 1-17.
- Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı, A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Şeyihoğlu, A. ve Geçit, Y. (2010). Sınıf öğretmenlerinin "coğrafya" imajları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 59-75.
- Şeyihoğlu, A. ve Uzunöz, A. (2012). *Coğrafya öğretiminde çoklu zekâ*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tana, H. (2012). *Research on bayannaoer local geography teaching case design* (Unpublished Master's Thesis). Inner Mongolia Normal University, China. 14.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/1957908> adresinden erişilmiştir.
- Taşoğlu, M. (2010). *Coğrafya öğretiminde okul dışı etkinliklerin öğrencinin akademik başarısına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- TDK (Türk Dil Kurumu). *Küresel; Bölge*. 24.11.2015 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5654047d340e10.82347062 adresinden erişilmiştir.
- Tekeli, İ. (2001). Yerel tarih çalışmalarına gençlerin katılımı ve tarih eğitimi, F. Çelebi, (Ed.). *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Tekeli, İ. (2002). *STK'lar, yerelleşme ve yerel yönetimler*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Tekeli, İ. (2009). *Gündelik yaşam, yaşam kalitesi ve yerellik yazıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- The Free Dictionary. (2015). *Local*. 24.11.2015 tarihinde <http://www.thefreedictionary.com/local> adresinden erişilmiştir.
- Tuna, F. (2013). Coğrafya eğitiminde saha çalışmaları, R. Özey, F. Tuna ve N. Bilgen (Ed.). *21. Yüzyılda değişen yaklaşımlar ve yükseköğretimde coğrafya eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ünal, N. (2008). *Pre-service teacher's perceptions toward global versus local environmental issues* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Middle East Technical University. Ankara.
- Ünlü, M. (2014). *Coğrafya öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Varma, O.P. (2005). *Geography teaching*. India: Sterling Publishers.
- Waite, S. (2017). *Children learning outside the classroom: From birth to eleven*. United Kingdom: Sage Publications
- Wang, X.W. (2005). *A practical research on local geography teaching* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fujian Normal University, China. 14.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/957176> adresinden erişilmiştir.

- Witherick, M., Ross, S. ve Small, J. (2001). *A modern dictionary of geography*. USA: Oxford University Press and Arnold Publishers.
- Woodhouse, J.L. ve Knapp, C.E. (2000). Place-based curriculum and instruction: Outdoor and environmental education approaches, 08.12.2015 tarihinde <http://www.ericdigests.org/2001-3/place.htm> adresinden erişilmiştir.
- Wu, Y.Y. (2007). *Development & research of course resources on local geography in licounty* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hunan Normal University, China. 14.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/1299418> adresinden erişilmiştir.
- Xin, Z. (2007). *The exploration of the basic problem of local geography education of middle school* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Northeast Normal University, China. 14.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/1320682> adresinden erişilmiştir.
- Xu, J.H. (2005). *The theory and practice in countryside's local geography education* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nanjing Normal University. China. 21.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/1045447> adresinden erişilmiştir.
- Yardımcı, E. (2009). *Yaz bilim kampında yapılan etkinlik temelli doğa eğitiminin ilköğretim 4 ve 5. Sınıftaki çocukların doğa algılarına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Yıldırım, R. (2012). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin uygulanma durumunun incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Yılmaz, C. (1997). Coğrafya eğitiminde arazi tatbikatlarının önemi ve bir uygulama örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 287-307.
- Yılmaz, C. ve Bilgi, M.G. (2011). Aday öğretmenlerin coğrafya arazi çalışmalarına bakışı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 961-983.
- Yiğit, A. (1998). Bölgesel coğrafya nedir? Ne değildir?. *Ölçek*, 1(2), 3.
- Yonghua, Q. (2006). *The local geography teaching of inquiry learning* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). East China Normal University, China. 15.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/1088768> adresinden erişilmiştir.
- Yuan, H.B. (2004). *A probe the local-geography education* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hunan Normal University, China. 15.12.2015 tarihinde <http://mt.china-papers.com/3/?p=112174> adresinden erişilmiştir.
- Yuan, L.Y. (2011). *Study of local geographical education in middle school- take Zhenjiang city as a example* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Shandong Normal University, China. 22.12.2015 tarihinde <http://www.docin.com/p-1212394076.html> adresinden erişilmiştir.
- Yun, L.Z. (2007). *The new curriculum under the concept of local geography teaching* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hebei Normal University, China. 15.12.2015 tarihinde <http://www.topresearch.org/showinfo-109-519757-0.html> adresinden erişilmiştir.
- Yunlong, Z. (tarihsiz). *Local geography teaching is the implementation of the new curriculum reform help*. 07.03.2016 tarihinde <http://www.docin.com/p-281436566.html> ve <http://big.hi138.com/jiaoyuxue/xuekejiaoyu/201012/270543.asp#.Vt1E0vmLTIV> adreslerinden erişilmiştir.
- Zuo, L. (2013). *The development and utilization of local geography curriculum resources in Qingxin* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Guangzhou University, China. 15.12.2015 tarihinde <http://www.dissertationtopic.net/doc/2203457> adresinden erişilmiştir.